

Poradnik praktyczny EASO: najlepsze zabezpieczenie interesów dziecka w procedurach udzielania ochrony międzynarodowej

Seria poradników praktycznych EASO

2019

Zastrzeżenie prawne

Właściwe organy krajowe nie sprawdziły niniejszego tłumaczenia pod kątem jakości. W przypadku stwierdzenia, że nie jest ono zgodne z odpowiednią terminologią na poziomie krajowym, uprzejmie prosimy o kontakt z [EASO](#).

Więcej informacji o Unii Europejskiej można znaleźć w portalu Europa (<http://europa.eu>).

Print	ISBN 978-92-9485-183-3	doi:10.2847/2539	BZ-03-19-914-PL-C
PDF	ISBN 978-92-9485-139-0	doi:10.2847/991922	BZ-03-19-914-PL-N

© Europejski Urząd Wsparcia w dziedzinie Azylu, 2019

EASO ani żadne osoby występujące w jego imieniu nie ponoszą odpowiedzialności za ewentualne wykorzystanie informacji zawartych w niniejszej publikacji.

Poradnik praktyczny EASO: najlepsze zabezpieczenie interesów dziecka w procedurach udzielania ochrony międzynarodowej

Seria poradników praktycznych EASO

2019

Spis treści

Wykaz skrótów	5
Wprowadzenie	7
Dlaczego przygotowano niniejszy poradnik praktyczny?	7
Co zawiera poradnik praktyczny?	7
Jaki jest zakres niniejszego poradnika praktycznego?	8
W jaki sposób opracowano niniejszy poradnik praktyczny?	8
Jak korzystać z niniejszego poradnika praktycznego?	9
Jaki jest charakter powiązań między niniejszym poradnikiem praktycznym a innymi instrumentami wsparcia EASO?	9
Definicje	10
Ocena wieku	10
Przesłuchania w celu najlepszego zabezpieczenia interesów dziecka	10
Ocena i ustalenie sposobu najlepszego zabezpieczenia interesów dziecka	10
Dziecko/małoletni	10
Dzieci zagrożone	10
Dzieci będące ofiarami handlu ludźmi	11
Rozporządzenie Dublin III i gwarancje proceduralne z rozporządzenia wykonawczego	11
Rodzina	11
Poszukiwanie rodzin	11
Opiekun/przedstawiciel	12
Zabezpieczenia i gwarancje proceduralne	12
Krewny	12
Dziecko żyjące w rozłączeniu	13
Dziecko bez opieki	13
1. Informacje podstawowe i elementy najlepszego zabezpieczenia interesów dziecka	14
1.1. Podejście uwzględniające prawa dziecka	15
1.2. Pojęcie „sprawy nadrzędnej”	16
1.3. Multidyscyplinarny i obiektywny charakter	18
1.4. Procesy najlepszego zabezpieczenia interesów dziecka	18
1.5. Najlepsze zabezpieczenie interesów dziecka a prawo do bycia wysłuchanym	18
1.6. Wyważenie elementów najlepszego zabezpieczenia interesów dziecka	19
2. Zabezpieczenia proceduralne	21
Bezpieczeństwo	21
Wykwalifikowany personel	22
Ubieganie się o ochronę międzynarodową	22
Rejestracja	22
Nadawanie priorytetu/dostosowywanie czasu trwania procedury	22
Zwolnienie z procedury granicznej/przyspieszonej/szybkiej	23
Zapewnienie przedstawiciela prawnego	23
Zapewnienie doradztwa prawnego	23
Udzielanie informacji i tłumaczenie	24
Wysłuchanie poglądów dziecka i udział dziecka	24
Ustalanie stanu faktycznego	26
Dokumentowanie najlepszego sposobu zabezpieczenia interesów dziecka	26

Poszanowanie jedności rodziny	27
Ocena wniosku dziecka	27
Zalecenia dotyczące najlepszego zabezpieczenia interesów dziecka.....	28
Brakujące zabezpieczenia.....	28
3. Zapewnianie najlepszego zabezpieczenia interesów dziecka w praktyce	29
3.1. Współpraca ze służbami odpowiedzialnymi za ochronę dziecka	29
Zapewnienie dostępu do innych praw	29
3.2. Ustanawianie zabezpieczeń proceduralnych.....	29
3.3. Szczególna sytuacja dziecka	32
3.4. Potencjalne większe ryzyko i zagrożenia	33
3.5. Różne rozwiązania proceduralne	33
Rozporządzenie Dublin III.....	33
Procedura w trybie przyspieszonym i procedura graniczna.....	34
Inne rozwiązania proceduralne	34
3.6. Wyznaczanie krewnej/dorosłej osoby towarzyszącej jako osoby sprawującej pieczę/opiekuna.....	35
4. Wskaźniki zagrożenia i ryzyka dla dzieci	36
Dzieci z rodzicami	36
Dzieci żyjące w rozłączeniu	37
Dzieci pozostające w związkach małżeńskich	37
Dzieci będące ofiarami handlu ludźmi	39
Inne rodzaje oceny szczególnych potrzeb.....	40
Załącznik I – Najlepsze zabezpieczenie interesów dziecka: szablon	42
Załącznik II – Dokumenty programowe i wytyczne.....	44
Załącznik III – Ramy prawne.....	46
Prawo międzynarodowe	46
Prawo UE	46
Instrumenty „miękkiego prawa”	49
Załącznik IV – Bibliografia	50

Wykaz skrótów

APD (wersja przekształcona)	Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady 2013/32/UE z dnia 26 czerwca 2013 r. w sprawie wspólnych procedur udzielania i cofania ochrony międzynarodowej (wersja przekształcona)
AT	Austria
BE	Belgia
BG	Bułgaria
BIA	Ocena sposobu najlepszego zabezpieczenia interesów dziecka
BIC	Najlepsze zabezpieczenie interesów dziecka
BID	Ustalenie sposobu najlepszego zabezpieczenia interesów dziecka
CH	Szwajcaria
CP	Ochrona dziecka
CRC	Komitet Praw Dziecka ONZ
CY	Cypr
DE	Niemcy
DK	Dania
Dyrektywa w sprawie zwalczania handlu ludźmi	Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady 2011/36/UE z dnia 5 kwietnia 2011 r. w sprawie zapobiegania handlowi ludźmi i zwalczania tego procederu oraz ochrony ofiar, zastępująca decyzję ramową Rady 2002/629/WSiSW
EASO	Europejski Urząd Wsparcia w dziedzinie Azylu
EE	Estonia
EL	Grecja
ES	Hiszpania
ESA	Wspólny europejski system azylowy
FGM/C	Okaleczanie narządów płciowych kobiet
FI	Finlandia
FR	Francja
FRA	Agencja Praw Podstawowych Unii Europejskiej
HU	Węgry
IE	Irlandia
IPSN	Narzędzie EASO służące do identyfikacji osób o szczególnych potrzebach
IT	Włochy
KPD	Konwencja o prawach dziecka ONZ (1989 r.)
LV	Łotwa
NL	Niderlandy
NO	Norwegia
Państwa UE+	Państwa członkowskie UE oraz Norwegia, Szwajcaria, Islandia i Liechtenstein
PCz	Państwo(-a) członkowskie Unii Europejskiej
PL	Polska

QD (wersja przekształcona)	Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady 2011/95/UE z dnia 13 grudnia 2011 r. w sprawie norm dotyczących kwalifikowania obywateli państw trzecich lub bezpaństwowców jako beneficjentów ochrony międzynarodowej, jednolitego statusu uchodźców lub osób kwalifikujących się do otrzymania ochrony uzupełniającej oraz zakresu udzielanej ochrony (wersja przekształcona)
RCD (wersja przekształcona)	Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady 2013/33/UE z dnia 26 czerwca 2013 r. w sprawie ustanowienia norm dotyczących przyjmowania wnioskodawców ubiegających się o ochronę międzynarodową (wersja przekształcona)
RO	Rumunia
Rozporządzenie Dublin III	Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 604/2013 z dnia 26 czerwca 2013 r. w sprawie ustanowienia kryteriów i mechanizmów ustalania państwa członkowskiego odpowiedzialnego za rozpatrzenie wniosku o udzielenie ochrony międzynarodowej złożonego w jednym z państw członkowskich przez obywatela państwa trzeciego lub bezpaństwowca (wersja przekształcona)
SE	Szwecja
SI	Słowenia
SK	Słowacja
THB	Handel ludźmi
UE	Unia Europejska
UNHCR	Wysoki Komisarz Narodów Zjednoczonych ds. Uchodźców
WESA	Wspólny europejski system azylowy

Wprowadzenie

Dlaczego przygotowano niniejszy poradnik praktyczny?

Instrumenty prawne tworzące wspólny europejski system azylowy (WESA) potwierdzają zobowiązanie państw członkowskich Unii Europejskiej oraz Islandii, Liechtensteinu, Norwegii i Szwajcarii (państw UE+) do oceny najlepszego zabezpieczenia interesów dziecka (BIC) i uczynienia z niego sprawy nadrzędnej we wszystkich działaniach dotyczących dzieci (¹). *Poradnik praktyczny: najlepsze zabezpieczenie interesów dziecka w procedurach udzielania ochrony międzynarodowej* (dalej: poradnik praktyczny) przygotowano, aby pomóc państwom UE+ w wypełnianiu ich zobowiązań dotyczących BIC.

Najlepsze zabezpieczenie interesów dziecka należy poddać ocenie i potraktować jako sprawę nadrzędną (²) we wszystkich działaniach lub decyzjach go dotyczących (³). Obecnie większość państw UE+ nie ma jednak określonego sposobu wdrażania tego zobowiązania prawnego w systemach udzielania ochrony międzynarodowej. W komunikacie do Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 12 kwietnia 2017 r. Komisja UE wezwała agencje UE do dalszego tworzenia wytycznych i narzędzi dotyczących najlepszego zabezpieczenia interesów dziecka. Zatwierdzone ustalenia Europejskiego Urzędu Wsparcia w dziedzinie Azylu (EASO) identyfikującego międzynarodowe procedury ochrony dzieci potwierdziły, że potrzebne są wytyczne dotyczące tego, jak w praktyce traktować najlepsze zabezpieczenie interesów dziecka jako sprawę nadrzędną.

Celem niniejszego poradnika praktycznego jest wskazanie i wyróżnienie kluczowych etapów i punktów krytycznych realizacji najlepszego zabezpieczenia interesów dziecka. Ma to pomóc państwom UE+ w stosowaniu zasady najlepszego zabezpieczenia interesów dziecka i zwiększaniu gwarancji w procedurach udzielania ochrony międzynarodowej przewidzianych dla dzieci. Państwa UE+ powinny stworzyć procedury udzielania ochrony międzynarodowej przyjazne dzieciom, które gwarantują ochronę dziecka w trakcie całej procedury zgodnie z prawem UE i prawem międzynarodowym.

Co zawiera poradnik praktyczny?

Poradnik praktyczny oferuje wytyczne i wsparcie dla właściwych organów krajowych w zakresie wymaganych gwarancji i zabezpieczeń zapewniających priorytetowe traktowanie najlepszego zabezpieczenia interesów dziecka przy podejmowaniu decyzji dotyczących dziecka w procedurach udzielania ochrony międzynarodowej. Poradnik praktyczny został podzielony na pięć części, łącznie z przeglądem definicji: 1. Informacje podstawowe i elementy najlepszego zabezpieczenia interesów dziecka; 2. Odpowiednie gwarancje; 3. Wytyczne dotyczące oceny sposobu najlepszego zabezpieczenia interesów dziecka w praktyce oraz 4. Wskaźniki zagrożenia i ryzyka. Poradnik praktyczny zawiera również kompletną listę kontrolną, opracowaną w sposób zapewniający wykonanie przez organy odpowiedzialne wszystkich najważniejszych etapów oraz ich odpowiednie uwzględnienie w ocenie sposobu najlepszego zabezpieczenia interesów dziecka. Poradnik uzupełniono zestawem załączników, wyborem dokumentów programowych i wytycznych dotyczących omawianego tematu oraz przeglądem ram prawnych, w tym międzynarodowych, europejskich i unijnych instrumentów prawnych.

(¹) Należy zwrócić uwagę, że dorobek prawny UE w dziedzinie ochrony międzynarodowej posługuje się terminem „małoletni”, który jest równoznaczny z terminem „dziecko”. Oba terminy oznaczają osobę poniżej 18. roku życia. Zob. także [Definicje](#).

(²) Artykuł 24, Karta praw podstawowych Unii Europejskiej; Zob. także Komunikat Komisji do Parlamentu Europejskiego i Rady *ochrona migrujących dzieci*, 12 kwietnia 2017 r., COM(2017) 211 final, s. 14 (Ochrona migrujących dzieci).

(³) CRC, *General comment No. 14 (2013) on the right of the child to have his or her best interests taken as a primary consideration* (Komentarz ogólny nr 14 (2013) dotyczący prawa dziecka do uznawania jego najlepiej pojętego interesu za sprawę nadrzędną), art. 3 ust. 1, 29 maja 2013 r. CRC /C/GC/14; W sprawie wytycznych UNHCR dotyczących najlepszego zabezpieczenia interesów zob. UNHCR, *Safe & Sound: what States can do to ensure respect for the best interests of unaccompanied and separated children in Europe (Bezpieczny i silny: co państwa mogą zrobić w celu zapewnienia poszanowania najlepszego zabezpieczenia interesów dzieci bez opieki i żyjących w rozłączeniu w Europie)*, październik 2014 r.; UNHCR i Międzynarodowy Komitet Ratunkowy, *Field Handbook for the Implementation of UNHCR BID Guidelines (Praktyczny podręcznik dotyczący wdrażania wytycznych UNHCR na temat ustalania sposobu najlepszego zabezpieczenia interesów dziecka)*, 2011 r.

Jaki jest zakres niniejszego poradnika praktycznego?

Zakres poradnika praktycznego ogranicza się do tego, w jaki sposób traktować najlepsze zabezpieczenie interesów dziecka w procedurach udzielania ochrony międzynarodowej jako sprawę nadrzędną ⁽⁴⁾, i dotyczy wyłącznie dzieci (z rodzinami i bez opieki), które złożyły wniosek lub wyraziły chęć złożenia wniosku ⁽⁵⁾ o ochronę międzynarodową. W przypadkach gdy najlepszym zabezpieczeniem interesów dziecka są rozwiązania proceduralne inne niż wniosek o ochronę międzynarodową, odpowiednie organy (zespół składający się z opiekuna, organów zajmujących się migracją, prokuratorów) powinny zalecać odpowiednie rozwiązania zgodnie z prawem międzynarodowym lub praktyką. Ocena sposobu najlepszego zabezpieczenia interesów dziecka w celu recepcji (w rozumieniu RCD (wersja przekształcona)) lub na potrzeby innych rozwiązań proceduralnych nie jest objęta zakresem niniejszego poradnika praktycznego.

Niniejszy poradnik praktyczny koncentruje się na procedurach udzielania ochrony międzynarodowej. Dziecko powinno mieć możliwość podjęcia swobodnej i świadomej decyzji co do ubiegania się o ochronę międzynarodową. Rodzice/opiekun/przedstawiciel lub podmioty zajmujące się ochroną dzieci (CP) mogą stale sprawdzać, czy dalsze ubieganie się o ochronę międzynarodową stanowi najlepsze zabezpieczenie interesów dziecka. Zapewnienie poszanowania BIC wymaga współpracy wszystkich odpowiednich podmiotów właściwych w zakresie stałej oceny sposobu najlepszego zabezpieczenia interesów dziecka w oparciu o prawo krajowe lub praktykę. Ochrona dziecka i ocena BIC wykraczają poza procedurę udzielania ochrony międzynarodowej, stąd konieczność stałej kompleksowej współpracy z organami CP i innymi podmiotami, takimi jak organ recepcyjny, opiekun/przedstawiciel i doradcy prawni.

Poradnik praktyczny ma pomóc w operacyjnym podejściu do wdrożenia zasady najlepszego zabezpieczenia interesów w procedurach udzielania ochrony międzynarodowej, zgodnie z dorobkiem prawnym UE i innymi adekwatnymi przepisami unijnymi ⁽⁶⁾. Został on opracowany zgodnie z założeniem, że w poszczególnych państwach UE+ funkcjonują różne praktyki i różne podmioty zajmujące się najlepszym zabezpieczeniem interesów dziecka i do organów krajowych należy zapewnienie wszelkich odpowiednich gwarancji i zabezpieczeń w procedurach udzielania ochrony międzynarodowej.

W jaki sposób opracowano niniejszy poradnik praktyczny?

Poradnik praktyczny został opracowany przez EASO przy wsparciu grupy ekspertów z BE, DK, FI, IE, NO i RO oraz Komisji Europejskiej, Agencji Praw Podstawowych Unii Europejskiej (FRA), Wysokiego Komisarza Narodów Zjednoczonych ds. Uchodźców (UNHCR) oraz Funduszu Narodów Zjednoczonych na rzecz Dzieci (UNICEF). Ponadto konsultowano się z Komisją Europejską i państwami UE+ oraz organizacjami międzynarodowymi. Poradnik jest efektem sumy doświadczeń i odzwierciedla wspólną chęć stworzenia wysokiej jakości procedur ochrony międzynarodowej i opisuje najlepsze praktyki zaobserwowane przy okazji wsparcia EASO dla mechanizmu relokacji w sytuacjach nadzwyczajnych ⁽⁷⁾ w EL i IT podczas oceny sposobu najlepszego zabezpieczenia interesów (BIA) dzieci kwalifikujących się do relokacji.

⁽⁴⁾ Niektóre PCz prowadzą ocenę sposobu najlepszego zabezpieczenia interesów na etapie recepcji niezależnie od procedur ochrony międzynarodowej.

⁽⁵⁾ Nie narusza to obowiązujących w niektórych PCz zasad umożliwiających dzieciom wystąpienie z wnioskiem we własnym imieniu lub za pośrednictwem rodziców czy przedstawicieli (art. 7 ust. 3 APD (wersja przekształcona)) i obejmuje sporządzenie, rejestrację sporządzenia oraz złożenie wniosku o ochronę międzynarodową z uwagi na ich różne konsekwencje (art. 6 APD (wersja przekształcona)).

⁽⁶⁾ Między innymi odpowiednie przepisy przewidziane w [dyrektywie Parlamentu Europejskiego i Rady 2011/36/UE](#) z dnia 5 kwietnia 2011 r. w sprawie zapobiegania handlowi ludźmi i zwalczania tego procederu oraz ochrony ofiar, zastępującej decyzję ramową Rady 2002/629/WSiSW (Dz.U. L 101 z 15.4.2011, s. 1) (dyrektywa w sprawie zapobiegania handlowi ludźmi).

⁽⁷⁾ [Decyzja Rady \(UE\) 2015/1523](#) z dnia 14 września 2015 r. ustanawiająca środki tymczasowe w obszarze ochrony międzynarodowej na rzecz Włoch i Grecji.

Jak korzystać z niniejszego poradnika praktycznego?

Niniejszy poradnik praktyczny zawiera ogólne wytyczne i może zostać wykorzystany jako punkt odniesienia lub źródło inspiracji do aktualizacji lub ulepszenia konkretnych obowiązujących procedur działania dotyczących dzieci na poziomie krajowym.

Zaproponowana w poradniku lista kontrolna dotycząca najlepszego zabezpieczenia interesów dziecka wesprze i zapewni stałe zbieranie informacji i ocenę. Umożliwi oceniającemu sprawdzenie, czy zapewniono informację i bezpieczeństwo z uwzględnieniem ochrony/bezpieczeństwa danych.

Poradnik praktyczny można wykorzystać łącznie z adekwatnymi unijnymi, międzynarodowymi i krajowymi przepisami prawa, w duchu poszanowania praw dziecka ⁽⁸⁾. Ponadto opracowano szereg dokumentów programowych i wytycznych na temat BIC i wykorzystano je przy opracowywaniu wytycznych niniejszego poradnika dotyczących wdrażania tej zasady. Dalsze materiały referencyjne dostępne są w Dokumentach programowych i wytycznych (załącznik II) niniejszego poradnika.

Jaki jest charakter powiązań między niniejszym poradnikiem praktycznym a innymi instrumentami wsparcia EASO?

Zadaniem EASO jest wspieranie państw UE+ we wdrażaniu WESA, m.in. poprzez wykorzystanie wspólnych szkoleń, wspólnych norm jakości oraz wspólnych informacji o kraju pochodzenia. Podobnie jak w przypadku wszystkich narzędzi wsparcia EASO niniejszy poradnik praktyczny opiera się na wspólnych standardach WESA. Wytyczne należy traktować jako uzupełnienie innych dostępnych narzędzi EASO, w szczególności poradników *Practical guide on age assessment (Poradnik praktyczny: Ocena wieku)*, *Practical guide on family tracing (Poradnik praktyczny: Poszukiwanie rodzin)* i modułu szkoleniowego „Przesłuchiwanie dzieci”.

⁽⁸⁾ Zob. Dokumenty programowe i wytyczne (załącznik II) oraz Ramy prawne (załącznik III).

Definicje

Ocena wieku

Ocena wieku to proces stosowany przez władze w celu oszacowania wieku chronologicznego lub przedziału wiekowego osoby w celu ustalenia, czy dana osoba jest dorosła, czy jest dzieckiem⁽⁹⁾.

Przesłuchania w celu najlepszego zabezpieczenia interesów dziecka

Przesłuchania w celu najlepszego zabezpieczenia interesów dziecka oznaczają rozmowy z dzieckiem, opiekunem dziecka lub inną osobą odpowiedzialną za opiekę nad dzieckiem i chronienie go. Niektóre państwa członkowskie mogą przeprowadzać więcej niż jedno dedykowane przesłuchanie dziecka. Przesłuchania te są prowadzone w celu oceny sposobu najlepszego zabezpieczenia interesów dziecka na bieżąco. Mogą być niezależne lub stanowić część indywidualnej rozmowy lub innego przesłuchania (przesłuchanie w ramach poszukiwania rodzin, przesłuchanie w ramach oceny szczególnych potrzeb itd.). Prowadząc takie przesłuchania, należy pamiętać, że ocena sposobu najlepszego zabezpieczenia interesów konkretnego dziecka jest procesem ciągłym, a nie jednorazowym. Traktowanie najlepszego zabezpieczenia interesów dziecka jako sprawy nadrzędnej jest nieodłącznym elementem wszystkich decyzji i postępowań, w tym przesłuchań. Przesłuchanie może zostać zaktualizowane i zmienione.

Ocena i ustalenie sposobu najlepszego zabezpieczenia interesów dziecka

Komitet Praw Dziecka (CRC) następująco autorytatywnie interpretuje BIA:

jest jedyną czynnością, którą należy wykonać w każdym indywidualnym przypadku [...] polega na ocenie i wyważeniu wszystkich elementów koniecznych do podjęcia decyzji w konkretnej sytuacji na rzecz konkretnego dziecka lub grupy dzieci.

[...] „Ustalenie sposobu najlepszego zabezpieczenia interesów dziecka” oznacza formalny proces ze ścisłymi zabezpieczeniami proceduralnymi, mający na celu ustalenie sposobu najlepszego zabezpieczenia interesów dziecka na podstawie oceny sposobu najlepszego zabezpieczenia interesów dziecka⁽¹⁰⁾.

Dziecko/małoletni

W prawie UE pojęciami „dziecko” i „małoletni” określa się osobę poniżej 18. roku życia. Należy odnotować, że dorobek prawny UE w dziedzinie ochrony międzynarodowej postuluje się pojęciem „małoletni”, które jest równoznaczne z pojęciem „dziecka” używanym w niniejszym poradniku, zważywszy że jego przedmiot, przede wszystkim „najlepsze zabezpieczenie interesów dziecka”, jest zasadą międzynarodowego prawa publicznego mającego swe źródło w Konwencji o prawach dziecka ONZ (KPD).

Dzieci zagrożone

Pojęcie to odnosi się do każdego dziecka, które może być narażone na określone ryzyko niezależnie od składu/sytuacji rodziny; dziecko może być pozbawione opieki, żyjące w rozłączeniu lub pozostające pod opieką rodziców. Ryzyka, na które może być narażone dziecko, obejmują między innymi uraz fizyczny lub psychiczny, przemoc seksualną i przemoc ze względu na płeć i inne formy znęcania się lub

⁽⁹⁾ EASO, *Practical guide on age assessment (Praktyczny poradnik: Ocena wieku)*, 2018; Definicja oceny wieku według glosariusza ESM https://ec.europa.eu/home-affairs/content/age-assessment_en; Więcej na temat najlepszego zabezpieczenia interesu dziecka i oceny wieku zob. CRC, *General Comment No. 6 (2005), Treatment of unaccompanied and separated children outside their country of origin (Komentarz ogólny nr 6 (2005), Traktowanie dzieci pozbawionych opieki i żyjących w rozłączeniu poza krajem pochodzenia)*, 1 września 2005 r., CRC/GC/2005/6, sekcja V.A, ust. 31(i).

⁽¹⁰⁾ CRC, *General comment No. 14 (2013) on the right of the child to have his or her best interests taken as a primary consideration (Komentarz ogólny nr 14 (2013) dotyczący prawa dziecka do uznawania jego najlepiej pojętego interesu za sprawę nadrzędną)*, art. 3 ust. 1, 29 maja 2013 r., CRC /C/GC/14.

wykorzystania, małżeństwo w młodym wieku lub z przymusu, okaleczanie narządów płciowych kobiet, problemy ze zdrowiem psychicznym, autoagresję/samobójstwo itd.

Dzieci zagrożone to także dziecięce ofiary handlu ludźmi lub dzieci zagrożone nim, dzieci, które doświadczyły poważnych form przemocy psychicznej, fizycznej lub seksualnej i ze względu na płeć, w tym okaleczanie narządów płciowych kobiet, małżeństwo w młodym wieku lub z przymusu, uraz fizyczny lub psychiczny i inne formy znęcania się lub wykorzystania, dzieci jako głowa rodziny, małoletni bezpiecznicy, nastoletnie matki, dzieci, które należały do ugrupowań zbrojnych, dzieci cierpiące na poważne choroby, dzieci z zaburzeniami psychicznymi itd.

Dzieci będące ofiarami handlu ludźmi (lub zagrożone handlem ludźmi)

Pojęcie to oznacza dzieci, wobec których istnieje uzasadnione podejrzenie, że mogły paść ofiarami handlu ludźmi, nawet jeżeli nie miało jeszcze miejsca wykorzystanie ⁽¹¹⁾. Dzieci będące ofiarami lub potencjalnymi ofiarami handlu ludźmi są uprawnione do pomocy i wsparcia ze względu na ich szczególną sytuację ⁽¹²⁾.

Rozporządzenie Dublin III i gwarancje proceduralne z rozporządzenia wykonawczego

Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 604/2013 z dnia 26 czerwca 2013 r. w sprawie ustanowienia kryteriów i mechanizmów ustalania państwa członkowskiego odpowiedzialnego za rozpatrzenie wniosku o udzielenie ochrony międzynarodowej złożonego w jednym z państw członkowskich przez obywatela państwa trzeciego lub bezpaństwowca (wersja przekształcona) ⁽¹³⁾. Rozporządzenie Dublin III wymienia takie gwarancje proceduralne jak, między innymi, wyznaczenie przedstawiciela i dostęp do wszelkich niezbędnych dokumentów ⁽¹⁴⁾.

Rodzina

Pojęcie rodziny należy rozumieć w szerszym znaczeniu, obejmującym rodziców biologicznych, adopcyjnych lub przybranych, rodzeństwo lub, o ile dotyczy, członków dalszej rodziny czy wspólnoty ⁽¹⁵⁾.

Poszukiwanie rodzin

Poszukiwanie członków rodziny (w tym krewnych lub dawnych opiekunów dzieci pozbawionych opieki) w celu odtworzenia powiązań rodzinnych i łączenia rodzin, jeżeli jest to najlepszym zabezpieczeniem interesów dziecka ⁽¹⁶⁾.

⁽¹¹⁾ Handel ludźmi wciąż jest bardzo zyskową formą przestępczości zorganizowanej, wyraźnie zakazaną w Kartce praw podstawowych UE, w szczególności w art. 5 oraz w art. 79 i 83 Traktatu o funkcjonowaniu Unii Europejskiej. Artykuł 2 dyrektywy w sprawie zapobiegania handlowi ludźmi zawiera definicję przestępstwa handlu ludźmi, w tym specjalne odniesienie do ofiar dziecięcych. Uznaje się, że handel dziećmi w celu wykorzystywania seksualnego, którego ofiarami są głównie dziewczęta, oraz przestępczość z przymusu, to zjawiska przybierające na sile. Kryzys migracyjny jest znakomitą okazją dla grup trudniących się handlem ludźmi do wykorzystywania najstarszych, zwłaszcza dzieci, i istnieją ogólne obawy co do rosnącego ryzyka handlu w celu wykorzystywania seksualnego. Zob. *Sprawozdanie Komisji dla Parlamentu Europejskiego i Rady z postępów zwalczania handlu ludźmi*, 19 maja 2016 r., COM(2016) 267 final (Sprawozdanie z postępów); Europol, *Situation Report: Trafficking in human beings in the EU (Sprawozdanie z sytuacji: Handel ludźmi w UE)*, 765175, luty 2016 r. (Sprawozdanie z sytuacji).

⁽¹²⁾ Zob. art. 13–16 dyrektywy w sprawie zapobiegania handlowi ludźmi; Na temat unijnych praw ofiar handlu ludźmi zob. Komisja Europejska, *Unijne prawa ofiar handlu ludźmi*, 2013.

⁽¹³⁾ Rozporządzenie Dublin III.

⁽¹⁴⁾ Artykuł 6 ust. 2 rozporządzenia Dublin III.

⁽¹⁵⁾ CRC, *General Comment No. 6 (2005), Treatment of unaccompanied and separated children outside their country of origin (Komentarz ogólny nr 6 (2005), Traktowanie dzieci pozbawionych opieki i żyjących w rozłączeniu poza krajem pochodzenia)*, 1 września 2005 r., CRC/GC/2005/6, motyw 19 QD (wersja przekształcona).

⁽¹⁶⁾ CRC, *General Comment No. 6 (2005), Treatment of unaccompanied and separated children outside their country of origin (Komentarz ogólny nr 6 (2005), Traktowanie dzieci pozbawionych opieki i żyjących w rozłączeniu poza krajem pochodzenia)*, 1 września 2005 r., CRC/GC/2005/6; Artykuł 6 ust. 4 rozporządzenia Dublin III oraz przepisy art. 24 ust. 3 RCD (wersja przekształcona) i QD (wersja przekształcona); zob. także EASO, *Practical Guide on Family Tracing (Poradnik praktyczny: Poszukiwanie rodzin)*, 2016.

Opiekun/przedstawiciel ⁽¹⁷⁾

Pojęcia opiekuna, przedstawiciela i przedstawiciela prawnego stosowane są w sposób niespójny/różny w prawie międzynarodowym i prawie UE. W poradniku praktycznym pojęcia „opiekun/przedstawiciel” będą stosowane łącznie.

Opiekun jest niezależną osobą, która zabezpiecza interesy i ogólne dobro dziecka, i w tym celu uzupełnia jego ograniczoną zdolność do czynności prawnych. Opiekun pełni funkcję przedstawiciela ustawowego dziecka we wszystkich postępowaniach w taki sam sposób, w jaki rodzic reprezentuje swoje dziecko⁽¹⁸⁾.

Przedstawiciel oznacza „osobę lub organizację wyznaczoną przez właściwe organy, mającą pomagać [dziecku] bez opieki [...] w postępowaniach [dotyczących ochrony międzynarodowej], w celu najlepszego zabezpieczenia interesów dziecka, jak również, w razie potrzeby, dokonywać czynności prawnych w jego imieniu. [...]” ⁽¹⁹⁾.

Rola przedstawiciela różni się od roli **przedstawiciela prawnego**, którą pełni doradca prawny lub wykwalifikowany adwokat/inny przedstawiciel zawodu prawniczego, który „udziela pomocy prawnej, występuje w imieniu dziecka i jest jego przedstawicielem prawnym w zakresie składania pisemnych oświadczeń oraz reprezentuje je osobiście przed organami administracyjnymi i sądowymi w postępowaniu karnym, azylowym lub innym postępowaniu sądowym przewidzianym w prawie krajowym”⁽²⁰⁾.

Zabezpieczenia i gwarancje proceduralne

Gwarancje proceduralne stanowią szczególne środki wsparcia stworzone w celu zapewnienia warunków niezbędnych dla osób o szczególnych potrzebach, aby miały one rzeczywisty dostęp do procedur i mogły przedstawić dokumenty konieczne do uzasadnienia ich wniosku o ochronę międzynarodową. Umożliwiają one wnioskodawcom o szczególnych potrzebach korzystanie z ich praw i wywiązywanie się z ich obowiązków wynikających z dyrektywy w sprawie procedur azylowych (APD (wersja przekształcona)) ⁽²¹⁾.

W rozporządzeniu Dublin III „gwarancje proceduralne” odnoszą się do przepisów dotyczących odwołania. W komentarzu ogólnym nr 14 CRC wymieniono zarówno gwarancje zdefiniowane powyżej, jak i zabezpieczenia proceduralne, takie jak prawo do bycia wysłuchanym i prawo do odwołania.

Krewny

Dorośli ciotka, wuj, babka lub dziadek dziecka obecni na terytorium państwa członkowskiego, niezależnie od tego, czy dziecko urodziło się ze związku małżeńskiego, poza nim czy zostało adoptowane zgodnie z definicją prawa międzynarodowego ⁽²²⁾. Jeżeli zostali oni formalnie wyznaczeni przez odpowiednie organy, w niniejszym poradniku nazywani są także **osobami sprawującymi pieczę nad dzieckiem** ⁽²³⁾.

⁽¹⁷⁾ Więcej wytycznych dotyczących terminologii zob. podręcznik FRA, *Opieka nad dziećmi pozbawionymi opieki rodzicielskiej*, czerwiec 2014 r., s. 14–15.

⁽¹⁸⁾ CRC, *General Comment No. 6 (2005), Treatment of unaccompanied and separated children outside their country of origin (Komentarz ogólny nr 6 (2005), Traktowanie dzieci pozbawionych opieki i żyjących w rozłączeniu poza krajem pochodzenia)*, 1 września 2005 r., CRC/GC/2005/6; Zgromadzenie Ogólne ONZ, *Guidelines for the Alternative Care of Children: resolution/adopted by the General Assembly (Wytyczne dotyczące opieki zastępczej nad dziećmi: rezolucja przyjęta przez Zgromadzenie Ogólne)*, 24 lutego 2010 r., A/RES/64/142; FRA, *Opieka nad dziećmi pozbawionymi opieki rodzicielskiej*, czerwiec 2014 r., zawiera wytyczne dotyczące sposobów tworzenia krajowych systemów opieki i zarządzania nimi oraz wyszczególnienie głównych zadań opiekuna. Pojęcie opiekuna w dokumentach ONZ jest szersze niż w dorobku prawnym UE.

⁽¹⁹⁾ Artykuł 2 lit. n) APD (wersja przekształcona) i art. 2 lit. j) RCD (wersja przekształcona).

⁽²⁰⁾ FRA, *Opieka nad dziećmi pozbawionymi opieki rodzicielskiej*, czerwiec 2014.

⁽²¹⁾ Motyw 29 i art. 2 lit. d) APD (wersja przekształcona).

⁽²²⁾ Artykuł 2 lit. h) rozporządzenia Dublin III.

⁽²³⁾ Bez uszczerbku dla podejścia państw członkowskich, które uważają, że sprawowanie pieczy jest zadaniem instytucji, placówki wychowawczej i innych podmiotów nie będących krewnymi. W niektórych państwach członkowskich sprawujący pieczę jest osobą/instytucją odpowiedzialną za codzienną opiekę nad dzieckiem, czyli zapewnienie zakwaterowania, wyżywienia, zaprowadzanie do szkoły itd.

Dziecko żyjące w rozłączeniu

Dziecko, które zostało odłączone od wszystkich „dorosłych osób odpowiedzialnych za nie z mocy prawa lub zgodnie z praktyką krajową państwa członkowskiego”, ale niekoniecznie od innych krewnych. Może to więc być dziecko pozostające pod opieką innego dorosłego członka rodziny lub krewnych⁽²⁴⁾. Pojęcie nie funkcjonuje w obowiązującym dorobku prawnym UE w dziedzinie ochrony międzynarodowej. W dorobku prawnym UE w dziedzinie ochrony międzynarodowej dzieci żyjące w rozłączeniu ujęte są w kategorii dzieci bez opieki.

Dziecko bez opieki

Dziecko, które przybywa na terytorium państwa członkowskiego bez opieki osoby dorosłej, odpowiedzialnej za nie zgodnie z prawem lub z praktyką danego państwa członkowskiego, dopóki nie zostanie skutecznie objęte opieką takiej osoby; pojęcie to obejmuje również dziecko, które zostaje pozostawione bez opieki po przybyciu na terytorium państwa członkowskiego⁽²⁵⁾.

⁽²⁴⁾ CRC Committee, General Comment No. 6 (2005), Treatment of Unaccompanied and Separated Children Outside their Country of Origin (Komentarz ogólny nr 6 (2005), Traktowanie dzieci pozbawionych opieki i żyjących w rozłączeniu poza krajem pochodzenia), 1 września 2005 r., CRC/GC/2005/6, sekcja III, ust. 8.

⁽²⁵⁾ Artykuł 2 lit. e) RCD (wersja przekształcona); art. 2 lit. m) APD (wersja przekształcona); art. 2 lit. l) QD (wersja przekształcona); art. 2 lit. j) rozporządzenia Dublin III; art. 2 lit. f) dyrektywy w sprawie łączenia rodzin; CRC, General comment No. 6 (2005), Treatment of Unaccompanied and Separated Children Outside their Country of Origin (Komentarz ogólny nr 6 (2005), Traktowanie dzieci pozbawionych opieki i żyjących w rozłączeniu poza krajem pochodzenia), 1 września 2005 r., CRC/GC/2005/6, sekcja III, ust. 7; zob. także UNHCR i UNICEF, *Safe and Sound: what States can do to ensure respect for the best interests of unaccompanied and separated children in Europe (Bezpieczny i silny: co państwa mogą zrobić w celu zapewnienia poszanowania dla najlepszego zabezpieczenia interesów dzieci bez opieki i żyjących w rozłączeniu)*, 2014, s. 22.

1. Informacje podstawowe i elementy najlepszego zabezpieczenia interesów dziecka

Najlepsze zabezpieczenie interesów dziecka to **prawo, zasada i reguła proceduralna** mocno zakorzenione w prawie międzynarodowym (art. 3 KPD)⁽²⁶⁾ i prawie europejskim, w tym w Karcie praw podstawowych UE⁽²⁷⁾ (art. 24), i uwypuklone we **wnioskach o przekształcenie** ⁽²⁸⁾ dotyczących WESA. Artykuł 24 Karty praw podstawowych UE przewiduje, że „We wszystkich działaniach dotyczących dzieci, zarówno podejmowanych przez władze publiczne, jak i instytucje prywatne, należy przede wszystkim uwzględnić najlepszy interes dziecka”, a art. 3 KPD przewiduje, że „We wszystkich działaniach dotyczących dzieci [...] sprawą nadrzędną będzie najlepsze zabezpieczenie interesów dziecka”. Obowiązek najlepszego zabezpieczenia interesów dziecka jako sprawy nadrzędnej został powtórzony w dorobku prawnym UE w dziedzinie ochrony międzynarodowej ⁽²⁹⁾.

Traktowanie BIC jako sprawy nadrzędnej jest procesem ciągłym, który wymaga oceny przed podjęciem jakiegokolwiek istotnej decyzji administracyjnej. Procesy BIC powinny rozpoczynać się przed procedurą udzielania ochrony międzynarodowej i trwać po jej zakończeniu. Jeżeli dziecko objęte jest procedurą udzielania ochrony międzynarodowej, ocena BIC jest obowiązkiem organów odpowiedzialnych za CP, organów rozstrzygających i innych podmiotów. Podmioty odpowiedzialne za CP będą jednocześnie przeprowadzać BIA w kilku celach (recepja, edukacja, opieka itd.). Nie zwalnia to jednak organów rozstrzygających z ich odpowiedzialności za traktowanie BIC jako sprawy nadrzędnej na wszystkich etapach procedury udzielania ochrony międzynarodowej. Oceny te nie powinny się wzajemnie wykluczać, lecz uzupełniać, aby wszystkie procesy mogły korzystać z synergii i unikać powtarzania się.

⁽²⁶⁾ KPD dostępna jest na stronie <https://www.ohchr.org/Documents/ProfessionalInterest/crc.pdf>.

⁽²⁷⁾ Karta praw podstawowych Unii Europejskiej dostępna jest na stronie <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/PL/TXT/PDF/?uri=CELEX:12012P/TXT&from=PL>.

⁽²⁸⁾ Komisja Europejska, „Twoje prawa w UE”, dostęp online na stronie http://ec.europa.eu/justice/fundamental-rights/files/rights_child/ceas_provision_on_children_table_updated.pdf.

⁽²⁹⁾ Zob. Dokumenty programowe i wytyczne (załącznik II).

Ustalenia EASO identyfikujące procedury udzielania ochrony międzynarodowej przewidziane dla dzieci

Zgodnie z zatwierdzonymi ustaleniami EASO z 2017 r. w zakresie identyfikacji ocena BIC może mieć miejsce na różnych etapach procedury udzielania ochrony międzynarodowej. W IE oceny dokonuje się przed rozpoczęciem procedury ochrony międzynarodowej przez podmiot CP.

W 14 państwach UE+ (AT, BE, CH, CY, DE, DK, EE, ES, FI, IT, LV, NO, SE i SK ⁽³⁰⁾) ocena BIC odbywa się na wszystkich etapach procedury udzielania ochrony międzynarodowej. W szczególności w ES i FI ocena BIC w celu recepcji odbywa się w ośrodkach recepcyjnych i jest prowadzona przez pracowników opieki społecznej.

Ocenę BIC prowadzi się w BG i EL, jeżeli prokurator został odpowiednio poinformowany ⁽³¹⁾, a we FR po złożeniu wniosku o ochronę międzynarodową. W PL ocenę prowadzi organ rozstrzygający, podejmując decyzję w sprawie ochrony międzynarodowej.

1.1. Podejście uwzględniające prawa dziecka

W niniejszym poradniku praktycznym podkreśla się, że władze krajowe obowiązują przestrzeganie praw dziecka i stosowanie podejścia do BIC w duchu poszanowania praw dziecka. Komentarz ogólny CRC nr 14 (2013) dotyczący prawa dziecka do uznawania jego najlepiej pojętego interesu za sprawę nadrzędną zawiera wiążącą wykładnię i wytyczne dla państw stron dotyczące ich wdrażania. Dotyczy to zabezpieczeń proceduralnych gwarantujących ich wdrażanie ⁽³²⁾. Podejście uwzględniające prawa dziecka jako przeciwieństwo podejścia skoncentrowanego na państwie:

[...] sprzyja korzystaniu z określonych w Konwencji praw wszystkich dzieci poprzez rozwijanie zdolności podmiotów odpowiedzialnych do spełniania ich obowiązków w zakresie poszanowania, ochrony i zaspokajania praw (art. 4) oraz zdolności posiadaczy praw do korzystania z ich praw,

⁽³⁰⁾ Ocena BIC rozpoczyna się w momencie znalezienia/zidentyfikowania dziecka.

⁽³¹⁾ W przypadku gdy prokurator nie został odpowiednio poinformowany, ocena odbywa się podczas przesłuchania.

⁽³²⁾ CRC, General Comment No. 14 (2013) on the right of the child to have his or her best interests taken as a primary consideration (Komentarz ogólny CRC nr 14 (2013) dotyczący prawa dziecka do uznawania jego najlepiej pojętego interesu za sprawę nadrzędną), art. 3 ust. 1, 29 maja 2013 r., CRC /C/GC/14, sekcja V.

z poszanowaniem prawa do niedyskryminacji (art. 2), uwzględnieniem najlepszego zabezpieczenia interesów dziecka (art. 3 ust. 1), życia i rozwoju (art. 6) oraz poszanowaniem poglądów dziecka (art. 12). [...] Takie podejście uwzględniające prawa dziecka ma charakter holistyczny i kładzie nacisk na wspieranie mocnych stron oraz zasobów dziecka oraz wszelkich systemów społecznych, których jest ono częścią: rodziny, szkoły, wspólnoty, instytucji, systemów religijnych i kulturowych ⁽³³⁾.

Aby traktować najlepsze zabezpieczenie interesów dziecka jako sprawę nadrzędną, konieczne jest bieżące stosowanie holistycznych procesów skoncentrowanych na dziecku. Konieczne jest uwzględnianie indywidualnych i szczególnych problemów i potrzeb dziecka we wszelkich działaniach i decyzjach dotyczących dziecka, zarówno w perspektywie krótko-, średnio- i długoterminowej.

5. Pełne stosowanie koncepcji najlepszego zabezpieczenia interesów dziecka wymaga rozwijania podejścia uwzględniającego prawa dziecka i zaangażowania wszystkich podmiotów, aby zabezpieczyć całościowo fizyczną, psychiczną, moralną i duchową integralność dziecka i szanować jego ludzką godność ⁽³⁴⁾.

Traktowanie BIC jako sprawy nadrzędnej powinno być częścią indywidualnego procesu realizowanego na rzecz wszystkich dzieci, które wyraziły chęć ubiegania się o ochronę międzynarodową i ma zastosowanie do wszystkich decyzji i procedur związanych z ochroną międzynarodową.

Identyfikowanie szczególnych potrzeb proceduralnych dzieci jest także zobowiązaniem wynikającym z APD (wersja przekształcona), podobnie jak ocena szczególnych potrzeb zgodnie z dyrektywą recepcyjną (RCD (wersja przekształcona)) ⁽³⁵⁾. Może to wiązać się z zaangażowaniem wszystkich podmiotów, takich jak podmioty CP czy dostawcy usług.

Bieżące BIA powinny uwzględniać fakt, że możliwości ⁽³⁶⁾ lub szczególne potrzeby dziecka będą zmieniać się w czasie i podjęte środki można odpowiednio zmieniać czy dostosowywać, w przeciwieństwie do podejmowania ostatecznych czy nieodwracalnych decyzji.

1.2. Pojęcie „sprawy nadrzędnej”

Według CRC zasada najlepszego zabezpieczenia interesów dziecka „ma na celu zapewnienie zarówno pełnego, jak i skutecznego korzystania ze wszystkich praw zapisanych w Konwencji oraz całościowego rozwoju dziecka” ⁽³⁷⁾. Traktowanie BIC jako sprawy nadrzędnej w każdej z odpowiednich decyzji oznacza rozpoczęcie od oceny szczególnej sytuacji każdego dziecka ⁽³⁸⁾, identyfikację i ocenę odpowiednich rozwiązań dla konkretnego dziecka, dostosowanie ich i przypisanie im znaczenia w stosunku do pozostałych ⁽³⁹⁾.

BIC jest sprawą **nadrzędną**, która może wymagać zrównoważenia z interesami innych, w tym państwa. Znaczenie, jakie ma zostać przypisane BIC, będzie częścią analizy decydenta. Będzie ono miało wysoki

⁽³³⁾ Komitet Praw Gospodarczych, Społecznych i Kulturalnych ONZ, *General Comment No. 13: The Right to Education (Komentarz ogólny nr 13: Prawo do nauki)*, art. 13 Paktu, 8 grudnia 1999 r., E/C.12/1999/10, ust. 59.

⁽³⁴⁾ CRC, *General comment No. 14 (2013) on the right of the child to have his or her best interests taken as a primary consideration (Komentarz ogólny nr 14 (2013) dotyczący prawa dziecka do uznawania jego najlepiej pojętego interesu za sprawę nadrzędną)*, art. 3, ust. 1, 29 maja 2013 r., CRC/C/GC/14, sekcja I.A, ust. 4 i 5.

⁽³⁵⁾ Zob. także art. 23 ust. 4 RCD (wersja przekształcona) – Rehabilitacja i wsparcie.

⁽³⁶⁾ CRC, *General Comment No. 14 (2013) on the right of the child to have his or her best interests taken as a primary consideration (Komentarz ogólny nr 14 (2013) dotyczący prawa dziecka do uznawania jego najlepiej pojętego interesu za sprawę nadrzędną)*, art. 3 ust. 1, 29 maja 2013 r., CRC/C/GC/14, ust. 84.

⁽³⁷⁾ CRC, *General Comment No. 14 (2013) on the right of the child to have his or her best interests taken as a primary consideration (Komentarz ogólny nr 14 (2013) dotyczący prawa dziecka do uznawania jego najlepiej pojętego interesu za sprawę nadrzędną)*, art. 3 ust. 1, 29 maja 2013 r., CRC/C/GC/14, sekcja I.A, ust. 4 i 5.

⁽³⁸⁾ CRC, *General Comment No. 14 (2013) on the right of the child to have his or her best interests taken as a primary consideration (Komentarz ogólny nr 14 (2013) dotyczący prawa dziecka do uznawania jego najlepiej pojętego interesu za sprawę nadrzędną)*, art. 3 ust. 1, 29 maja 2013 r., CRC/C/GC/14, sekcja V, ust. 46 i 48–51.

⁽³⁹⁾ CRC, *General Comment No. 14 (2013) on the right of the child to have his or her best interests taken as a primary consideration (Komentarz ogólny nr 14 (2013) dotyczący prawa dziecka do uznawania jego najlepiej pojętego interesu za sprawę nadrzędną)*, art. 3 ust. 1, 29 maja 2013 r., CRC/C/GC/14, sekcja V.2, ust. 80; Więcej informacji: EASO, *Report on asylum procedures for children (Raport: Procedury azylowe dla dzieci)*, 2017.

priorytet, a nie będzie tylko jedną z kilku kwestii ⁽⁴⁰⁾. Należy pamiętać, że w innych kontekstach, dla porównania, BIC musi być sprawą **nadrzędną**, co oznacza, że BIC musi być czynnikiem decydującym przy podejmowaniu decyzji.

Przykładami decyzji dotyczących dziecka w procedurach udzielania ochrony międzynarodowej są między innymi: decyzja o przeprowadzeniu odrębnego przesłuchania dziecka bez obecności rodziców, decyzja, czy najlepszym zabezpieczeniem interesów dziecka jest wysłuchanie go, w jakim miejscu, kiedy i jak długo powinno trwać przesłuchanie, wybór do kontaktów z dzieckiem tłumacza ustnego/funkcjonariusza odpowiedzialnego za sprawę/funkcjonariusza odpowiedzialnego za rejestrację, decyzja o przeprowadzeniu oceny wieku lub rozpoczęciu poszukiwania rodziny dziecka, decyzja, czy oddzielić wnioski dziecka od wniosku rodziców itd.

Wspólny komentarz ogólny CRC i Komitetu Ochrony Praw Pracowników Migrujących i Członków ich Rodzin (CMW) dotyczący wdrożenia ogólnych zasad w kontekście migracji międzynarodowej z 2017 r. (Komentarz nr 22 CRC i nr 3 CMW) ⁽⁴¹⁾ także wymienia konkretne sytuacje, w których konieczna jest formalna ocena/ustalenie ⁽⁴²⁾.

Dotyczy to także wszystkich aspektów oceny wniosku dziecka i istotnych aspektów BIC odnoszących się do ochrony. Przykłady takich aspektów to prześladowanie dzieci, obecność rodziny w kraju pochodzenia lub w innych krajach, alternatywa ucieczki wewnętrznej dla dziecka (o ile w ogóle dotyczy), bezpieczny kraj trzeci (o ile w ogóle dotyczy), zabezpieczenia i odmiennie progi przewidziane prawem dla sytuacji dzieci, tj. ciężar dowodu, rozstrzygnięcie wątpliwości na korzyść dziecka itd.

Ustalenia EASO identyfikujące procedury udzielania ochrony międzynarodowej przewidziane dla dzieci

12 państw (**BE, BG, CH, CY, DK, EE, IE, ES, FR, LV, NO i SE**) dysponuje formalną procedurą oceny BIC w procedurze udzielania ochrony międzynarodowej.

Jednocześnie w **FI, HU, NL, PL i RO** istnieją pewne zabezpieczenia.

W **HU** przepisy gwarantujące stosowanie BIC zostaną rozbudowane do czasu kolejnej zmiany węgierskiej ustawy o azylu. W **NL**, kiedy powstanie potrzeba oceny BIC, zaangażowana będzie fundacja NIDOS i Rada Ochrony Dzieci. W **PL** BIC oceniane jest w ramach oceny potrzeby ochrony międzynarodowej. W **SI** BIC jest sprawą nadrzędną na wszystkich etapach procedury udzielania ochrony międzynarodowej i dla wszystkich zaangażowanych organów i ich pracowników.

⁽⁴⁰⁾ CRC, *General Comment No. 14 (2013) on the right of the child to have his or her best interests taken as a primary consideration* (Komentarz ogólny nr 14 (2013) dotyczący prawa dziecka do uznawania jego najlepiej pojętego interesu za sprawę nadrzędną), art. 3 ust. 1, 29 maja 2013 r., CRC/C/GC/14, sekcja IV.A.4, ust. 36–40.

⁽⁴¹⁾ Ten komentarz ogólny opiera się na Dokumentach i Raporcie przygotowanych w 2012 r. przez CRC, ogólnej dyskusji w Genewie we wrześniu 2012 r. i innych dokumentach wymienionych w sekcji A, ust. 5, *Wspólnego komentarza ogólnego* nr 3 (2017) [CMW] i nr 22 (2017) [CRC] dotyczącego ogólnych zasad dotyczących praw dziecka w kontekście migracji międzynarodowej, 16 listopada 2017 r.

⁽⁴²⁾ We *Wspólnym komentarzu ogólnym nr 3 [CMW] i nr 22 [CRC]* stwierdzono, że „najlepsze zabezpieczenie interesów dziecka jest w pełni uwzględniane w prawie imigracyjnym, przy planowaniu, wdrażaniu i ocenie polityk migracyjnych i podejmowaniu decyzji w indywidualnych przypadkach, w tym przy akceptacji lub odrzuceniu wniosków o wjazd do danego kraju lub pobyt w nim, przy podejmowaniu decyzji w ramach egzekwowania prawa migracyjnego, przy ograniczaniu dostępu dzieci lub ich rodziców lub opiekunów prawnych do praw socjalnych, przy decyzjach dotyczących jedności rodziny i pieczy nad dzieckiem, gdzie najlepsze zabezpieczenie interesów dziecka powinno być sprawą nadrzędną, czyli mieć wysoki priorytet. W szczególności najlepsze zabezpieczenie interesów dziecka powinno zostać wyraźnie zapewnione w indywidualnych procedurach jako integralna część administracyjnych lub sądowych decyzji dotyczących wjazdu, pobytu lub powrotu dziecka, pracy i opieki nad dzieckiem, zatrzymania lub wydalenia rodzica powiązanego ze statusem migracyjnym dziecka.

1.3. Multidyscyplinarny i obiektywny charakter

Ocena najlepszego zabezpieczenia interesów dziecka musi być działaniem o charakterze multidyscyplinarnym ⁽⁴³⁾ z udziałem odpowiednich podmiotów i realizowanym przez specjalistów i ekspertów, którzy zostali sprawdzeni i którzy zostali odpowiednio przeszkoleni do pracy z dziećmi ⁽⁴⁴⁾.

Najlepsze zabezpieczenie interesów dziecka ma charakter obiektywny, czyli nie może opierać się na subiektywnych postawach, poglądach czy opiniach. Opinia osoby dorosłej dotycząca najlepszego zabezpieczenia interesów dziecka nie może być ważniejsza od obowiązku poszanowania wszystkich praw dziecka przewidzianych w Konwencji ⁽⁴⁵⁾. Oznacza to, że BIC nigdy nie może uzasadniać pozbawienia jakiegoś prawa wynikającego z KPD.

Za dobrą praktykę uważa się to, że każde zalecenie czy ocena dotyczące interesów dziecka są następnie sprawdzane i zatwierdzone, zgodnie z zasadą „czworga oczu”, kiedy co najmniej dwóch funkcjonariuszy zajmuje się sprawą.

1.4. Procesy najlepszego zabezpieczenia interesów dziecka

Kiedy organy rozstrzygające są pierwszymi, które mają kontakt z danym dzieckiem lub są odpowiedzialne za kilka różnych działań proceduralnych/prawnych, mogą zostać wezwane do rozpoczęcia procesów BIC. W takich przypadkach, a zwłaszcza gdy organy te wprowadzają do przesłuchania pytania i gwarancje proceduralne związane z BIC, powinny one zaangażować wszystkie odpowiednie podmioty i nie pozbawiać dziecka możliwości bycia wysłuchanym odrębnie w kwestii jego BIC.

W FI i SE organy rozstrzygające łączą kompetencje w obszarach udzielania ochrony międzynarodowej, imigracji, THB i recepcji i w ten sposób prowadzą BIA a czasem BID, w tym poza zakresem procedur ochrony międzynarodowej.

1.5. Najlepsze zabezpieczenie interesów dziecka a prawo do bycia wysłuchanym ⁽⁴⁶⁾

Poglądów dziecka należy wysłuchać i wziąć je pod uwagę stosownie do wieku i dojrzałości dziecka. Każdy proces podejmowania decyzji, który traktuje BIC jako sprawę nadrzędną, powinien respektować prawo dziecka do swobodnego wyrażenia własnych poglądów. Państwa członkowskie muszą ustanowić mechanizmy poznania poglądów dziecka zdolnego do kształtowania swych własnych poglądów, tj. umożliwić dziecku wyrażenie chęci bycia wysłuchanym. Kiedy dziecko zdecyduje, że chce zostać wysłuchane, może zdecydować o sposobie, czy zostanie wysłuchane bezpośrednio czy przez przedstawiciela (opiekuna/rodzica). Jeżeli dziecko wyraziło swoje poglądy, bezpośrednio lub pośrednio, należy określić ich znaczenie, stosownie do wieku oraz dojrzałości dziecka.

Dziecko powinno także zostać poinformowane o tym, jak dane informacje są wykorzystywane. Wysłuchanie dziecka oznacza także zaangażowanie dziecka. Wymaga to przekazania informacji w sposób odpowiedni dla dziecka, aby pomóc mu w ten sposób zrozumieć jego sytuację (tj. procedurę udzielania ochrony międzynarodowej). Funkcjonariusze odpowiedzialni muszą zagwarantować, że wysłuchanie dziecka odbędzie się w nieszkodliwy sposób.

⁽⁴³⁾ Zalecenia dotyczące korzystania z multidyscyplinarnego zespołu można także znaleźć w [CRC, General Comment No. 14 \(2013\) on the right of the child to have his or her best interests taken as a primary consideration](#) (Komentarz ogólny nr 14 (2013) dotyczący prawa dziecka do uznawania jego najlepiej pojętego interesu za sprawę nadrzędną), art. 3 ust. 1, 29 maja 2013 r., CRC/C/GC/14.

⁽⁴⁴⁾ Program na rzecz dzieci żyjących w rozłączeniu w Europie, *Zbiór dobrych praktyk*, 2009, s. 6.

⁽⁴⁵⁾ CRC, General Comment No. 14 (2013) on the right of the child to have his or her best interests taken as a primary consideration (Komentarz ogólny nr 14 (2013) dotyczący prawa dziecka do uznawania jego najlepiej pojętego interesu za sprawę nadrzędną), art. 3 ust. 1, 29 maja 2013, CRC/C/GC/14.

⁽⁴⁶⁾ Zob. także Komitet Praw Gospodarczych, Społecznych i Kulturalnych ONZ, [General Comment No. 12: The Right to Adequate Food](#) (Komentarz ogólny nr 12: Prawo do odpowiedniej żywności), art. 11 Paktu, 12 maja 1999 r.

1.6. Wyważenie elementów najlepszego zabezpieczenia interesów dziecka

W każdym procesie najlepszego zabezpieczania interesów dziecka należy odpowiednio uwzględnić sytuację rodzinną dziecka, sytuację w jego kraju pochodzenia, szczególne potrzeby, bezpieczeństwo i ryzyka, na jakie jest ono narażone, potrzebę ochrony, poziom integracji w kraju przyjmującym oraz stan zdrowia psychicznego i fizycznego, poziom wykształcenia i sytuację społeczno-gospodarczą. Analizę tę mogą wykonać pracownicy opieki społecznej zatrudnieni przez organ rozstrzygający lub inne podmioty i udostępnić ją organowi rozstrzygającemu. Analiza powinna uwzględniać płeć dziecka, orientację seksualną lub tożsamość płciową, pochodzenie narodowe, etniczne lub społeczne, wyznanie, niepełnosprawność, status imigracyjny lub status rezydenta, obywatelstwo, wiek, status ekonomiczny, poglądy polityczne lub inne ⁽⁴⁷⁾, tożsamość kulturową i językową i inne informacje.

Oceniający powinni równoważyć poszczególne prawa dziecka i dążyć do możliwie najlepszej realizacji wszystkich praw dziecka ⁽⁴⁸⁾. Dokumentacja dotycząca najlepszego zabezpieczenia interesów dziecka powinna zawierać szczegółowy opis sytuacji dziecka, w tym wszystkich zabezpieczeń i ustaleń oraz analizę opisującą równoważenie elementów i rozwiązań branych pod uwagę jako stanowiące najlepsze zabezpieczenie interesów dziecka.

Na poniższej liście uwzględniono także elementy z komentarza ogólnego nr 14 ⁽⁴⁹⁾, KPD i dorobku prawnego UE w dziedzinie ochrony międzynarodowej ⁽⁵⁰⁾:

- Możliwość połączenia rodziny (art. 10 KPD, art. 23 ust. 2 RCD (wersja przekształcona));
- Życie i rozwój dziecka (art. 6 KPD); dobrostan dziecka;
- Tożsamość dziecka (art. 8 KPD) i jego pochodzenie;
- Sytuacja zagrożenia, potencjalna ofiara handlu ludźmi (art. 32 i 39 KPD, art. 23 ust. 2 RCD (wersja przekształcona), art. 6 ust. 3 lit. c) rozporządzenia Dublin III), inne szczególne potrzeby (art. 20 i 22 KPD, art. 22 RCD (wersja przekształcona));
- Prawo dziecka do nauki (art. 28 KPD);
- Prawo dziecka do zdrowia (art. 24 KPD);
- Jedność rodziny (art. 9 KPD, art. 8 ust. 2 rozporządzenia Dublin III i art. 25 dyrektywy w sprawie kwalifikowania), ochrona środowiska rodzinnego i zachowanie relacji;
- Wystuchanie poglądów dziecka (art. 12 KPD);
- Ochrona i bezpieczeństwo dziecka (art. 19 KPD);
- Zasada niedyskryminacji (art. 2 KPD);
- Opieka i udzielanie rad w sposób odpowiadający rozwojowi zdolności dziecka (art. 5 KPD).

Elementy te znajdują się w dorobku prawnym UE i na poniższym rysunku pokazującym niektóre z kluczowych elementów (nie wszystkie) najlepszego zabezpieczenia interesów dziecka, wraz z odesłaniem do przepisów. Więcej informacji, odpowiednie dokumenty programowe i wytyczne można znaleźć w załączniku I oraz w załączniku II Międzynarodowe i europejskie instrumenty prawne ⁽⁵¹⁾.

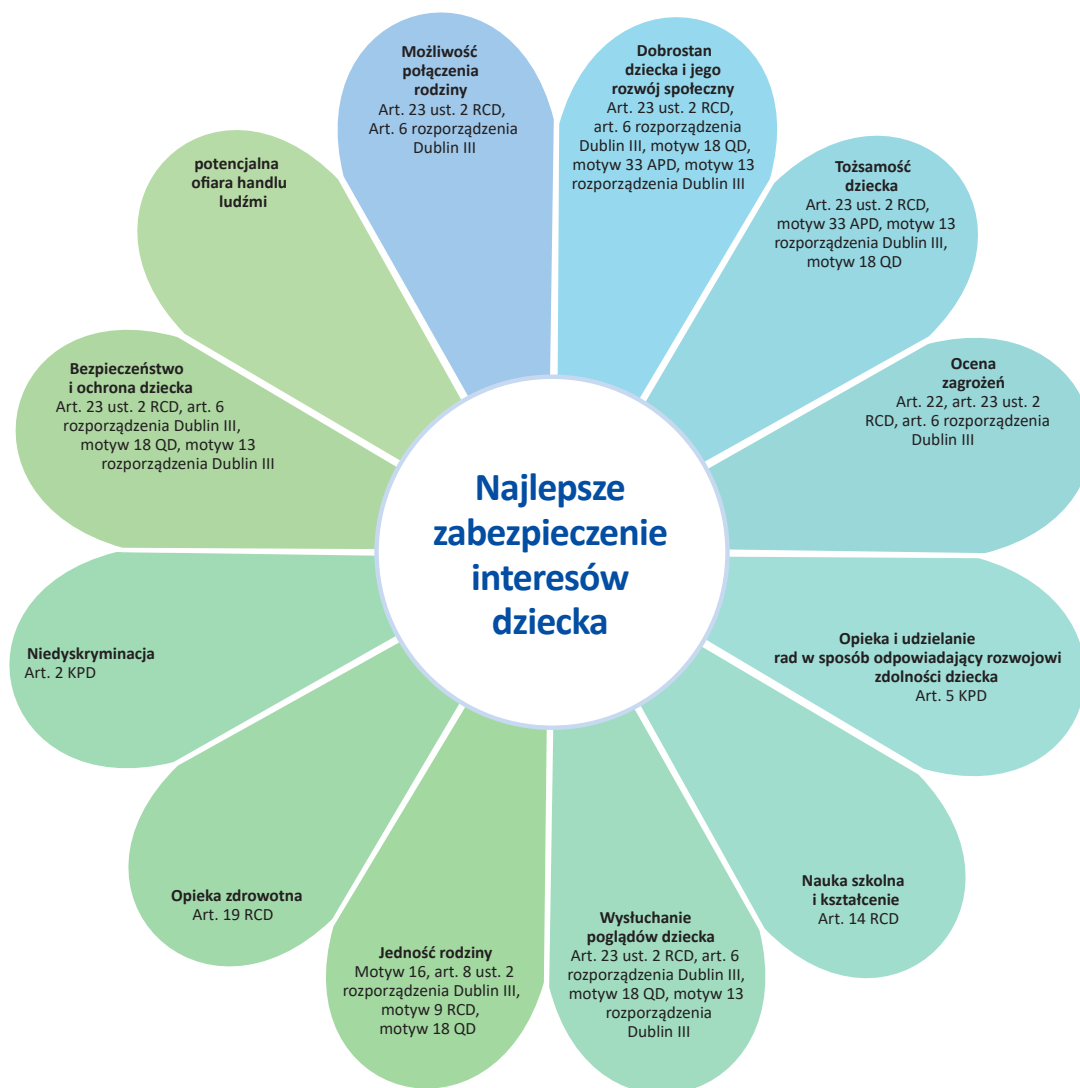
⁽⁴⁷⁾ CRC i CMW, *Wspólny komentarz ogólny nr 3 (2017) [CMW] i nr 22 (2017) [CRC]* na temat ogólnych zasad dotyczących praw dziecka w kontekście migracji międzynarodowej, 16 listopada 2017, sekcja I, ust. 3.

⁽⁴⁸⁾ „W Konwencji nie ma hierarchii praw, wszystkie przewidziane w niej prawa stanowią najlepsze zabezpieczenie interesów dziecka”. CRC, *General Comment No. 14 (2013) on the right of the child to have his or her best interests taken as a primary consideration* (Komentarz ogólny nr 14 (2013) dotyczący prawa dziecka do uznawania jego najlepiej pojętego interesu za sprawę nadrzędną), art. 3 ust. 1, 29 maja 2013, CRC /C/GC/14.

⁽⁴⁹⁾ Kluczowe elementy, które należy wziąć pod uwagę, oceniając sposób najlepszego zabezpieczenia interesów dziecka, znajdują się w sekcji V *General Comment No. 14 (2013) on the right of the child to have his or her best interests taken as a primary consideration* (Komentarza ogólnego nr 14 (2013) CRC dotyczącego prawa dziecka do uznawania jego najlepiej pojętego interesu za sprawę nadrzędną), art. 3 ust. 1, 29 maja 2013, CRC /C/GC/14, sekcja V.A, ust. 48.

⁽⁵⁰⁾ Więcej informacji na ten temat zob. FRA, *Fundamental Rights Report 2018 (Sprawozdanie na temat praw podstawowych 2018)*, 2018, s. 184–186.

⁽⁵¹⁾ Wszystkie odesłania do przepisów na poniższym rysunku odnoszą się do znowelizowanych instrumentów prawnych UE.

2. Zabezpieczenia proceduralne

Przepisy prawne wymagają ustanowienia szeregu zabezpieczeń, aby zabezpieczeniu interesów dziecka nadać odpowiednie znaczenie jako sprawie nadrzędnej. Wiele z tych zabezpieczeń ma ogólne zastosowanie do wszystkich dzieci ubiegających się o ochronę międzynarodową. W niniejszym dokumencie pokazano, jak dokładnie przyczyniają się one do wdrożenia BIC. Na przykład dostęp do opiekuna jest ogólnym zabezpieczeniem dla wszystkich dzieci bez opieki ubiegających się o ochronę międzynarodową. Jednocześnie zaangażowanie opiekuna do procesu BIC lub włączenie oceny przeprowadzonej przez opiekuna jest częścią zabezpieczeń, które gwarantują, że BIC traktowane jest jako sprawa nadrzędna.

Te szczególne gwarancje i zabezpieczenia proceduralne należy zawsze zapewnić i stosować jako część procedury udzielania ochrony międzynarodowej dla dzieci. Gwarancje proceduralne są obowiązkami organów i prawami dzieci. Traktując najlepsze zabezpieczenie interesów dziecka jako sprawę nadrzędną, funkcjonariusze odpowiedzialni powinni stale sprawdzać, czy niezbędne zabezpieczenia proceduralne są stosowane. Odpowiedzialni funkcjonariusze powinni zadbać o ochronę praw danego dziecka.

Jest oczywiste, że niektóre podmioty z różnych organów interweniują w sprawie wniosku dziecka o ochronę międzynarodową. Wszystkie one są odpowiedzialne, w zakresie swoich kompetencji, za traktowanie BIC jako sprawy nadrzędnej. Funkcjonariusz odpowiedzialny może należeć do każdego z tych podmiotów/organów. Jednakże pracownicy opieki społecznej i zarządzający sprawą CP są odpowiedzialni za zarządzanie sprawą CP.

Zabezpieczenia wyróżnione w niniejszym poradniku dotyczą każdego przesłuchania dziecka, także przesłuchania w kontekście procedury udzielania ochrony międzynarodowej.

Przykłady praktyczne

Na **CY** w momencie złożenia wniosku o ochronę międzynarodową dziecko otrzymuje oddzielny formularz dotyczący identyfikacji osób wymagających szczególnego traktowania. Oceny BIC dokonują na bieżąco urzędy opieki społecznej do czasu ukończenia przez dziecko 18 lat.

Na **LV** BIC poddaje się ocenie w trakcie całej procedury udzielania ochrony międzynarodowej poprzez obserwację i rozmowy z dzieckiem przy różnych okazjach.

W **NO** dokonywana przez Urząd Imigracyjny (UDI) ocena BIC wiąże się z koniecznością umożliwienia dziecku wyrażenia jego poglądów w kwestiach go dotyczących.

Bezpieczeństwo

W trakcie całej procedury udzielania ochrony międzynarodowej dzieci muszą być chronione przed wszelkimi formami przemocy, nadużycia, zaniedbania i wykorzystania. Funkcjonariusze do spraw ochrony międzynarodowej muszą brać pod uwagę i być wyczuleni na ewentualne wskaźniki zagrożenia i ryzyka, aby zapewnić bezpieczeństwo dziecka w trakcie całej procedury udzielania ochrony międzynarodowej (zob. część Wskaźniki zagrożenia i ryzyka).

Należy pozyskać informacje na temat dobrostanu dziecka oraz względów ochrony lub bezpieczeństwa. Pozyskanie tych informacji i nadanie im odpowiedniego znaczenia może przyczynić się do zapewnienia ochrony dziecku, na przykład przed dostaniem się w ręce osób, które wykorzystywały, skrzywdziły dzieci lub handlowały nimi, lub przed kontaktem dziecka z takimi osobami. Funkcjonariusz odpowiedzialny powinien ostrożnie oceniać źródło tych informacji i ostrożnie przypisywać im znaczenie, ponieważ wiele będzie zależeć od szczególnych okoliczności danej sprawy.

Wykwalifikowany personel

Funkcjonariusze do spraw ochrony międzynarodowej pracujący z dziećmi powinni być **wykwalifikowani, mieć doświadczenie w pracy z dziećmi** i być **odpowiednio przeszkoleni**. Decyzje dotyczące wniosku dziecka o ochronę międzynarodową musi podejmować właściwy organ w pełni zorientowany także we wszystkich instrumentach prawnych dotyczących praw dziecka, handlu ludźmi i innych istotnych kwestii ochrony.

Funkcjonariusze zajmujący się bezpośrednio dziećmi powinni być przeszkoleni w zakresie **przyjaznych dziecku technik przesłuchań** ⁽⁵²⁾. Państwa UE+ powinny wyznaczyć przeszkolonych, wykwalifikowanych i wyspecjalizowanych pracowników do zajmowania się sprawami dzieci, a także zapewnić ciągłe budowanie zdolności pracowników. Tłumacze ustni także powinni zostać przeszkoleni i mieć doświadczenie w zapewnianiu tłumaczenia ustnego dla dzieci.

Ubieganie się o ochronę międzynarodową

Dziecko powinno otrzymać wsparcie przy podejmowaniu świadomej decyzji co do ubiegania się o ochronę międzynarodową. Ubieganie się o ochronę międzynarodową jest podstawowym prawem każdego dziecka i korzystanie z tego prawa nie podlega żadnej wcześniejszej ocenie ze strony władz. Należy zapoznać się z opinią dziecka co do ubiegania się o ochronę międzynarodową. Należy ją uwzględnić stosownie do wieku oraz dojrzałości dziecka.

Jeżeli wniosek został już złożony, dziecko/przedstawiciel może zdecydować o wycofaniu go, jeśli istnieją inne drogi prawne, które zabezpieczają interesy konkretnego dziecka lepiej, a wniosek lub możliwe konsekwencje uznania za uchodźcę mogą nie stanowić najlepszego zabezpieczenia interesów dziecka w danym momencie.

Kiedy dziecko zrozumie, że jego opinia jest brana pod uwagę, może być bardziej skłonne do współpracy, co jest korzystne dla procedury.

Rejestracja

Zabezpieczenia dla dzieci powinny być stosowane od momentu identyfikacji dziecka. Wiele zabezpieczeń przewidzianych dla procedury udzielania ochrony międzynarodowej można stosować już w momencie sporządzania wniosku, kiedy dziecko jest już uznawane za wnioskodawcę. W momencie rejestracji składania wniosku należy pozyskać takie informacje jak dane personalizacyjne dziecka, powiązania rodzinne i kontakty oraz aktualne dane kontaktowe dziecka i rodziny.

Rozporządzenie Eurodac zobowiązuje państwa członkowskie do pobrania odcisków palców osób powyżej 14. roku życia ubiegających się o ochronę międzynarodową ⁽⁵³⁾. W tym celu nie należy dokonywać planowej oceny wieku ⁽⁵⁴⁾. Przeciwnie, należy szeroko stosować rozstrzygnięcie na korzyść dziecka, aby przyjąć jego wiek. Ocenę wieku należy przeprowadzić wyłącznie, jeżeli istnieją poważne wątpliwości co do tego, czy dana osoba jest dzieckiem czy nie.

Nadawanie priorytetu/dostosowywanie czasu trwania procedury

Procedury udzielania ochrony międzynarodowej przewidziane dla dzieci należy traktować priorytetowo. Należy rozpoznawać wnioski dzieci oraz zadbać o to, aby wnioski budzące obawy o bezpieczeństwo nie

⁽⁵²⁾ Moduł szkoleniowy EASO „Przesłuchiwanie dzieci” jest interaktywnym modułem dla funkcjonariuszy prowadzących sprawy ochrony międzynarodowej, który ma na celu zwiększenie poziomu ich wiedzy i umiejętności w zakresie przesłuchiwania dzieci z uwzględnieniem wieku i dojrzałości dziecka, różnic kulturowych oraz konsekwencji urazu psychicznego i cierpienia. Więcej informacji na temat programu nauczania EASO oraz modułu znajduje się pod adresem <https://www.easo.europa.eu/training-quality/training>.

⁽⁵³⁾ Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 603/2013 z dnia 26 czerwca 2013 r. w sprawie ustanowienia systemu Eurodac do porównywania odcisków palców w celu skutecznego stosowania rozporządzenia (UE) nr 604/2013 [...] (Dz.U. L 180 z 29.6.2013, s. 1). **Należy odnotować, że obecny wniosek dotyczący zmiany rozporządzenia Eurodac przewiduje obniżenie tego wieku do 6 lat.**

⁽⁵⁴⁾ Więcej informacji: zob. EASO, *Practical Guide on age assessment (Praktyczny poradnik: Ocena wieku)*, 2018.

oczekiwały zbyt długo ani nie były wstrzymywane⁽⁵⁵⁾. W przypadku rozpatrywania wniosku dziecka istotne jest, aby dostosować czas trwania procedury: najlepszym zabezpieczeniem jego interesów może być priorytetowe potraktowanie jego wniosku. W innych przypadkach najlepszym zabezpieczeniem interesów dziecka może być zapewnienie odpoczynku i możliwości powrotu do zdrowia przed dalszym rozpatrywaniem wniosku. Czas oczekiwania wniosku dziecka na rozpatrzenie w procedurze udzielania ochrony międzynarodowej powinien być jak najbardziej ograniczony.

Zwolnienie z procedury granicznej/przyspieszonej/szybkiej

Dziecko powinno być zwolnione z procedury granicznej, przyspieszonej i szybkiej, jeżeli w ramach tych procedur dziecku nie można zapewnić odpowiedniego wsparcia⁽⁵⁶⁾. Należy dać dziecku czas na odpoczynek i powrót do zdrowia, jeżeli istnieje taka potrzeba. W państwach UE+ powinny także istnieć mechanizmy reagowania w sytuacjach nadzwyczajnych, które mogą wymagać przeniesienia dziecka/dzieci do bezpieczniejszego miejsca.

Zapewnienie przedstawiciela prawnego

Jeżeli dziecko potrzebuje wyznaczenia opiekuna/przedstawiciela, składanie wniosku o ochronę międzynarodową nie może odbyć się przed wyznaczeniem opiekuna/przedstawiciela, który powinien także pomóc w składaniu wniosku.

Niezależny i wykwalifikowany opiekun/przedstawiciel powinien zostać wyznaczony najszybciej jak to możliwe jako część gwarancji dla dzieci bez opieki i żyjących w rozłączeniu. Opiekun powinien posiadać szereg cech, czyli m.in. wiedzę specjalistyczną dotyczącą młodzieży oraz odpowiednie kompetencje i wiedzę specjalistyczną na temat potrzeb w zakresie ochrony dzieci. Istotne jest, aby w trakcie całej procedury udzielania ochrony międzynarodowej dziecko korzystało ze wsparcia⁽⁵⁷⁾ wyznaczonego opiekuna/przedstawiciela oraz miało dostęp do pomocy prawnej i doradztwa.

Istotne jest, aby zachować ciągłość opiekunów/przedstawicieli oraz określić maksymalną liczbę dzieci, które mogą oni jednocześnie reprezentować.

Przykłady praktyczne

W BE sąd decyduje, czy towarzysząca osoba dorosła może zostać wyznaczona jako opiekun po zakończeniu procedur uzyskania pozwolenia na pobyt w Belgii. W trakcie procedury udzielania ochrony międzynarodowej towarzysząca osoba dorosła nie może zostać wyznaczona jako opiekun dziecka.

W IE uważa się, że najlepszym zabezpieczeniem interesów każdego dziecka bez opieki w państwie jest niezwłoczne przydzielenie mu pracownika opieki społecznej (który występuje jako opiekun dziecka *in loco parentis*).

Zapewnienie doradztwa prawnego

APD (wersja przekształcona) przewiduje, że państwa członkowskie zapewniają przedstawiciela w najkrótszym możliwym terminie⁽⁵⁸⁾. APD (wersja przekształcona) przewiduje także zapewnienie na żądanie wnioskodawcy bezpłatnie informacji prawnych i proceduralnych w pierwszej instancji. Dziecko powinno uzyskać dostęp do **pomocy prawnej i doradztwa**. Dobrą praktyką jest zapewnienie dziecku dostępu do bezpłatnych usług pomocy prawnej na wszystkich etapach procedury udzielania ochrony międzynarodowej.

⁽⁵⁵⁾ Program na rzecz dzieci żyjących w rozłączeniu w Europie, *Zbiór dobrych praktyk*, 2009, s. 34.

⁽⁵⁶⁾ Zob. art. 24 ust. 3 APD (wersja przekształcona).

⁽⁵⁷⁾ W niektórych państwach członkowskich może ono obejmować jedynie wsparcie prawne i psychiczne/moralne. W zależności od państwa członkowskiego rolę przedstawiciela nie jest wsparcie społeczne (odróżnia to go od sprawującego pieczę), ale bycie przedstawicielem prawnym.

⁽⁵⁸⁾ Artykuł 25 ust. 1 lit. a) APD (wersja przekształcona).

Opiekun/przedstawiciel powinien mieć pełną wiedzę na temat procedur i wyrażać zgodę, jeżeli stanowi to najlepsze zabezpieczenie interesów dziecka. Powinien być obecny przy każdym przesłuchaniu dziecka, ponieważ obecność opiekuna stanowi gwarancję poszanowania praw dziecka podczas przesłuchania. Jednakże w przypadku dzieci z rodzicami lub dzieci żyjących w rozłączeniu, gdy pieczę sprawuje krewny, najlepszym zabezpieczeniem interesów dziecka może być brak ich obecności podczas przesłuchania (zob. także 3.6. Wyznaczanie krewnego/dorosłej osoby towarzyszącej jako osoby sprawującej pieczę/opiekuna).

Doradca prawny dziecka powinien także mieć możliwość uczestniczenia w każdym przesłuchaniu dziecka. Podsumowując, dziecko powinno mieć zapewnioną obecność innych osób podczas przesłuchań, chyba że woli, aby było inaczej i możliwe jest spełnienie tego żądania. Ze względu na istotną rolę doradcy prawnego lub przedstawiciela w zakresie ochrony należy zdecydować, czyja obecność będzie stanowić najlepsze zabezpieczenie interesów dziecka.

Udzielanie informacji i tłumaczenie

Należy zagwarantować dziecku możliwość udziału w procedurze udzielania ochrony międzynarodowej, zrozumienie jej, pełną informację o niej i jej konsekwencjach **w sposób przyjazny dla dziecka, respektujący czynnik płci i wiek** oraz **w zrozumiałym języku**, aby dziecko mogło wyrazić swoje poglądy, pragnienia i opinie, zadawać pytania i podjąć świadomą decyzję co do udziału w procesie.

Dziecku należy udzielić aktualnych informacji, zapewnić **tłumaczenie ustne** oraz materiały wyjaśniające procedury udzielania ochrony międzynarodowej. Powinno ono mieć możliwość analizowania informacji w trakcie procesu. W miarę możliwości tłumacz ustny powinien mieć doświadczenie w tłumaczeniu dla dzieci. Dziecko powinno otrzymywać odpowiednie wskazówki na wszystkich etapach oceny szczególnych potrzeb, stosownie do jego wieku i dojrzałości. Dziecko nie powinno być pozostawione bez **odpowiednich wskazówek**, których powinien udzielić opiekun/przedstawiciel i inne odpowiednie osoby, tj. personel odpowiedzialny za organizowanie codziennej opieki.

Wysłuchanie poglądów dziecka i udział dziecka

Dziecko ma prawo do wyrażenia swoich poglądów i opinii, osobiście lub za pośrednictwem opiekuna/przedstawiciela. Dziecko musi zostać przesłuchane w ramach oceny BIC, o ile jest to możliwe i zalecane w jego szczególnej sytuacji (dzieci niepełnosprawne, dzieci niezdolne do porozumiewania się). Przy podejmowaniu decyzji, czy i jak przesłuchać dziecko w trakcie procedury udzielania ochrony międzynarodowej, należy uwzględnić najlepsze zabezpieczenie interesów dziecka. Zabezpieczenia wyróżnione w niniejszym poradniku dotyczą każdego przesłuchania dziecka, także przesłuchania w kontekście ochrony międzynarodowej.

Wysłuchanie opinii dziecka i nadanie im odpowiedniego znaczenia

- a) Przesłuchania należy zawsze przeprowadzać w bezpiecznym, poufnym, komfortowym i przyjaznym dziecku otoczeniu w dogodnym miejscu pozwalającym zdobyć zaufanie dziecka.
- b) Należy zwrócić uwagę na długość przesłuchania, unikać powtarzających się przesłuchań i rozważyć rezygnację z przesłuchania, jeżeli idzie to w parze z BIC i sytuacją danego dziecka.
- c) Dziecko powinno czuć się swobodnie. Funkcjonariusz odpowiedzialny i tłumacz ustny powinni zachowywać się w jak najbardziej nieformalny sposób.
- d) Informacje należy przekazywać w sposób jasny i prosty. Należy sprawdzać ich rozumienie.
- e) W miarę możliwości dziecko można zapytać, czy woli, aby funkcjonariusz i tłumacz ustny byli mężczyznami czy kobietami. W zależności od doświadczeń dziecka, na przykład chłopca wykorzystanego seksualnie przez mężczyznę, może okazać się, że wybierze ono osobę przeciwnej płci.

- f) Należy dążyć do zaangażowania ekspertów od przesłuchań, aby zastosować alternatywne metody przesłuchiwania i zapewnić konieczne doradztwo, np. w przypadku urazu psychicznego, stresu pourazowego.
- g) Funkcjonariusze i tłumacze ustni są zobowiązani do poufności i pojęcie to oraz wiążące się z nim zasady należy wytłumaczyć dziecku.
- h) Należy poinformować dziecko i opiekuna, jaki jest cel przesłuchania i kto będzie miał dostęp do jego zapisu.

Przesłuchania dzieci należy zawsze przeprowadzać w bezpiecznym, poufnym, komfortowym i przyjaznym dziecku otoczeniu w dogodnym miejscu pozwalającym zdobyć zaufanie dziecka.

Należy zwrócić uwagę na długość przesłuchania, unikać powtarzających się przesłuchań i rozważyć rezygnację z przesłuchania, jeżeli idzie to w parze z interesami i sytuacją danego dziecka (tj. gdy przesłuchanie nie jest możliwe ze względu na rodzaj niepełnosprawności itd.). Przesłuchiwanie dzieci może okazać się zbędne dla potrzeb ochrony międzynarodowej, jeżeli informacje pochodzące od rodziców w zupełności potwierdzają wniosek dziecka. Jak już zaznaczono, dziecka nie należy poddawać wielokrotnym przesłuchaniom, ponieważ może to powodować jego niepokój i utrudnić ocenę sposobu najlepszego zabezpieczenia interesów dziecka z powodu nieuniknionych niespójności w opowieści dziecka. Zaleca się unikanie wielu oddzielnych przesłuchań ze względów takich jak procedury, przyjęcie czy dla innych potrzeb.

Dziecko powinno czuć się swobodnie. Dobrą praktyką jest organizowanie wizyt przygotowawczych w miejscu, gdzie ma odbyć się przesłuchanie na potrzeby ochrony międzynarodowej, wyjaśnianie procesu dziecku lub pokazanie filmu z pomieszczeniem do przesłuchań, ponieważ działania te mogą pomóc dziecku poczuć się swobodnie i zapewnić jego efektywny udział. Funkcjonariusz odpowiedzialny i tłumacz ustny powinni zachowywać się w jak najbardziej nieformalny sposób. Informacje należy przekazywać w sposób jasny i prosty. Należy sprawdzać ich rozumienie, ponieważ niektóre dzieci mogą nie mieć odwagi zadawać pytań ze względu na wiek, tożsamość kulturową lub stan psychiczny.

W miarę możliwości należy zapytać dziecko, czy ma preferencje co do płci funkcjonariusza i tłumacza ustnego. W zależności od doświadczeń dziecka może okazać się, że wybierze ono osobę przeciwnej płci, na przykład chłopiec wykorzystany seksualnie przez mężczyznę, może woleć obecność funkcjonariusza i tłumacza ustnego płci żeńskiej. Jeżeli dziecko doświadczyło lub doświadcza urazu psychicznego, może nie chcieć wyrażać uczuć lub opinii. Należy dążyć do zaangażowania ekspertów od przesłuchań, aby zastosować alternatywne metody przesłuchiwania i zapewnić konieczne doradztwo.

Osoba przesłuchująca powinna w całości nagrać przesłuchanie, zwłaszcza że potrzeby dziecka mogą się zmieniać, a więc jest istotne, aby wyraźnie zobaczyć, dlaczego niektóre decyzje i zalecenia zostały przyjęte. Najlepsze zabezpieczenie interesów dziecka należy traktować jako sprawę nadrzędną w sposób kompleksowy we wszystkich przesłuchaniach oraz w ustaleniach i zaleceniach, zawsze gdy podejmowana jest decyzja dotycząca dziecka. Funkcjonariusze i tłumacze ustni są zobowiązani do poufności i pojęcie to oraz wiążące się z nim zasady należy wytłumaczyć dziecku. Należy poinformować dziecko i opiekuna/przedstawiciela, jaki jest cel przesłuchania i kto będzie miał dostęp do jego zapisu.

Poglądy i pragnienia dziecka należy wziąć pod uwagę stosownie do wieku i dojrzałości dziecka ⁽⁵⁹⁾.

Przykłady praktyczne

W **NO** przesłuchania dzieci w wieku od siedmiu lat lub młodszych, jeżeli są zdolne do formułowania swych własnych poglądów, mogą odbywać się w obecności ich rodziców.

W **DK** ocena najlepszego sposobu zabezpieczenia interesów dziecka jest zazwyczaj integralną częścią przesłuchania (na potrzeby ochrony międzynarodowej). Przesłuchanie w ramach najlepszego

⁽⁵⁹⁾ Uczenie się z doświadczeń w wymiarze sprawiedliwości, zob. raport FRA na temat wymiaru sprawiedliwości przyjaznego dziecku: <http://fra.europa.eu/en/project/2012/children-and-justice/publications>.

zabezpieczenia interesów dziecka należy przeprowadzać w celach określonych w rozporządzeniu Dublin III oraz na potrzeby decyzji, czy dziecko powinno mieć zapewnioną obecność innych osób czy też nie.

W SE podkreśla się, że małe dziecko z opiekunem ma takie same prawa do wyrażenia, jeżeli zechce, swoich poglądów i własnych opinii jak dziecko bez opieki czy starsze dziecko.

Prawo dziecka do bycia wysłuchanym nie może być ograniczone tylko do przesłuchania. Personel odpowiedzialny powinien uważnie słuchać poglądów, potrzeb i opinii dziecka także poza przesłuchaniem.

Ustalanie stanu faktycznego

Funkcjonariusz odpowiedzialny powinien w miarę możliwości aktywnie pozyskiwać informacje z odpowiednich źródeł w celu właściwej oceny sposobu najlepszego zabezpieczenia interesów dziecka w procedurze udzielania ochrony międzynarodowej. Należy skontaktować się z osobami znającymi sytuację dziecka, takimi jak osoby godne zaufania, opiekun/przedstawiciel, osoba sprawująca obecnie pieczę, pracownicy opieki społecznej w ośrodku recepcyjnym, nauczyciel itd., respektując ochronę danych i poufność oraz gwarantując bezpieczeństwo i ochronę dziecka. Osoby pracujące z dziećmi muszą jednocześnie być świadome, że dzieci mają prawo do prywatności i do utrzymania poufnej relacji z ich opiekunem, przedstawicielem prawnym lub innym reprezentantem.

Jeżeli osoby znające sytuację dziecka proszone są o przekazanie organom rozstrzygającym informacji w celu podjęcia decyzji w sprawie wniosku o udzielenie ochrony międzynarodowej, powinny one kierować się BIC, ponieważ są to inne procesy z innymi celami.

Funkcjonariusz odpowiedzialny powinien zagwarantować dostępność wszelkich istotnych informacji na temat dziecka organom podejmującym decyzje co do najlepszego zabezpieczenia interesów dziecka w konkretnej sytuacji. Wszelkie istotne elementy powinny przed sformułowaniem zalecenia lub podjęciem decyzji zostać poddane odpowiedniej analizie. Należy uwzględniać tożsamość kulturową i sytuację rodzinną istotną dla najlepszego zabezpieczenia interesów dziecka bez formułowania założeń na temat sytuacji dziecka. Dziecko i opiekun powinni zawsze mieć możliwość przekazania dodatkowych informacji.

Dokumentowanie najlepszego sposobu zabezpieczenia interesów dziecka

Kiedy funkcjonariusz prowadzący sprawę rozpoczyna pracę nad sprawą jakiegoś dziecka, powinien dokumentować szereg kwestii, które będą istotne w trakcie całej procedury udzielania ochrony międzynarodowej i później. Wszystkie elementy procesu BIC należy poddać ocenie i udokumentować na potrzeby ciągłej spójnej oceny. Należy udokumentować wszelkie istotne kwestie, na przykład w ogólnym systemie zarządzania sprawą, odpowiednich bazach danych, drukowanych sprawozdaniach w aktach sprawy lub z wykorzystaniem elektronicznych wzorów i list kontrolnych.

Dokumentowaniu podlegają informacje na temat sytuacji rodzinnej dziecka, związku z obecnym sprawującym pieczę, opiekunem/przedstawicielem lub rodziną przybraną. W przypadku dzieci bez opieki lub żyjących w rozłączeniu udokumentować należy także informacje o przyczynach rozłączenia z rodziną, miejscu przebywania członków rodziny, rodzeństwa lub krewnych, możliwościach skontaktowania się z rodziną oraz informacje o ewentualnych kryteriach dublińskich. Należy wyraźnie odnotować, w jaki sposób sformułowano zalecenie, jeżeli rozpoczęcie przywracania kontaktów z rodziną uznano za bezpieczne dla dziecka i rodziny oraz odpowiadające wymogowi najlepszego zabezpieczenia interesów dziecka.

Wykorzystane informacje oraz ustalenia i zalecenia należy udokumentować i przekazać zgodnie z przepisami dotyczącymi ochrony danych⁽⁶⁰⁾ w celu przekazania i wdrożenia zaleceń. Należy odnotować, że funkcjonariusz odpowiedzialny powinien ocenić, czy możliwe jest zastosowanie wyjątku co do prawa rodziców do wglądu do dokumentów lub określonych informacji dotyczących dziecka, w zależności od wieku dziecka i problemu, tj. przemoc, nadużycie i inne kwestie.

Jeżeli chodzi o odpowiednie zabezpieczenia i gwarancje, należy podkreślić powiązania między APD (wersja przekształcona) i RCD (wersja przekształcona). Jednym z aspektów oceny BIC w sposób całościowy, kiedy przeprowadza się ją na wczesnym etapie, jest gromadzenie i dokumentowanie informacji i dowodów na temat ewentualnych problemów w związku z potrzebami procedury i potrzebami przyjęcia.

Poszanowanie jedności rodziny

W trakcie procedur udzielania ochrony międzynarodowej należy zapewnić poszanowanie jedności rodziny, chyba że istnieją obawy co do dobrostanu lub bezpieczeństwa dziecka. Dziecko powinno mieć możliwość przekazania dodatkowych informacji w swojej sprawie, na przykład na temat nowego kontaktu z członkami rodziny lub krewnymi lub na temat rychłego przyjazdu członków rodziny lub krewnych do innego państwa UE+⁽⁶¹⁾. Informacje te należy poddać odpowiedniej ocenie. W przypadku dzieci żyjących w rozłączeniu powiązania (rodzinne) należy sprawdzić i poddać ocenie w celu identyfikacji potencjalnego ryzyka.

W miarę możliwości nie rozdziela się rodzeństwa, uwzględniając najlepsze zabezpieczenie interesów dzieci, w szczególności ich wiek i stopień dojrzałości. Zmiany miejsca zamieszkania dzieci bez opieki ogranicza się do minimum.

Ocena wniosku dziecka

Podczas oceny istoty wniosku o ochronę międzynarodową należy zwrócić odpowiednią uwagę na czynniki ryzyka i formy prześladowania i poważnej krzywdy, na które narażone są dzieci⁽⁶²⁾ (na przykład werbowanie małoletnich do sił zbrojnych, handel dziećmi, prostytutka dziecięca lub pogwałcenie szczególnych praw dziecka, okrutne tradycyjne praktyki).

Jeżeli rozważana jest możliwość ochrony wewnętrznej (motyw 25 i 27, art. 8 QD), najlepsze zabezpieczenie interesów dziecka musi być bezpośrednio przedmiotem dochodzenia.

Gdy w relacji dziecka na temat przeszłych zdarzeń brakuje jasności, należy pamiętać, że postrzeganie czasu przez dziecko jest inne niż u dorosłego. Świadomość tego może mieć duże znaczenie w ocenie potrzeby ochrony międzynarodowej.

Podczas analizy potrzeb dziecka bez opieki lub dziecka żyjącego w rozłączeniu w zakresie ochrony konieczne może okazać się nadanie większego znaczenia niektórym czynnikom, kiedy badany jest uzasadniony lęk przed prześladowaniem lub rzeczywistym ryzykiem poważnego urazu. Podczas analizy potrzeb dzieci bez opieki i dzieci żyjących w rozłączeniu w zakresie ochrony międzynarodowej należy rozstrzygać wątpliwości na korzyść dziecka⁽⁶³⁾.

⁽⁶⁰⁾ Przy pełnym poszanowaniu prawa do prywatności i standardów ochrony danych i ścisłym egzekwowaniu odpowiednich przepisów dotyczących gromadzenia, wykorzystywania, zatrzymywania danych i dostępu do nich.

⁽⁶¹⁾ Zob. wymogi dotyczące poszukiwania członków rodziny z art. 24 ust. 3 RCD (wersja przekształcona).

⁽⁶²⁾ UNHCR, *Guidelines on International Protection No. 8: Child Asylum Claims under Articles 1(A)2 and 1(F) of the 1951 Convention and/or 1967 Protocol relating to the Status of Refugees* (Wytyczne dotyczące ochrony międzynarodowej nr 8: wnioski o udzielenie ochrony międzynarodowej składane przez dzieci zgodnie z art. 1 lit. A) pkt 2 i art. 1 lit. F) Konwencji z 1951 r. lub Protokołu z 1967 r. dotyczących statusu uchodźców), 22 grudnia 2009 r., HCR/GIP/09/08.

⁽⁶³⁾ Program na rzecz dzieci żyjących w rozłączeniu w Europie, *Zbiór dobrych praktyk*, 2009, s. 36.

Zalecenia dotyczące najlepszego zabezpieczenia interesów dziecka

Właściwe organy muszą uwzględnić informacje zebrane podczas przesłuchań dziecka i towarzyszących mu osób dorosłych lub członków rodziny, a także wszelkie istotne informacje w aktach dziecka.

Potraktowanie BIC jako sprawy nadrzędnej w każdym zaleceniu na piśmie należy **wyjaśnić i uzasadnić**. W każdym zaleceniu należy wyraźnie wskazać, w jaki sposób powstało. Sposób wdrażania zaleceń oraz podmioty odpowiedzialne za wdrażanie zaleceń powinny określać obowiązujące procedury działania, które powinny także określać, jak ma wyglądać ocena wdrażania zaleceń jako podstawa do wprowadzenia koniecznych zmian w procesie BIC. Na poziomie krajowym za wdrażanie różnych zaleceń odpowiadać będą różne podmioty.

O zaleceniu dotyczącym BIC dziecko jest informowane przez organ CP, niezależnie od decyzji dotyczącej jego wniosku o ochronę międzynarodową. Dziecko powinno następnie otrzymać wyjaśnienie, co dane zalecenie oznacza w praktyce. Powinna istnieć możliwość weryfikacji lub zmiany zaleceń dotyczących dziecka.

Środek zaskarżenia

Dziecko i opiekun/przedstawiciel powinni otrzymać odpowiednie wyjaśnienie **decyzji** dotyczących dziecka, w tym jej skutków oraz **wyjaśnienie uzasadnienia** tej decyzji.

Umożliwi to efektywne skorzystanie z prawa dziecka do środka zaskarżenia. Zaskarżenie to powinno dotyczyć **jasnego prawnego uzasadnienia decyzji**.

Konieczne jest następnie zapewnienie równego dostępu do wymiaru sprawiedliwości, czyli umożliwienie dziecku lub jego przedstawicielowi skutecznego dostępu do przyjaznego dziecku postępowania (*).

(*) Więcej informacji na temat przyjaznego dziecku postępowania sądowego zob. FRA, *Child-friendly justice – Perspectives and experiences of children involved in judicial proceedings as victims, witnesses or parties in nine EU Member States (Wymiar sprawiedliwości przyjazny dziecku – Perspektywy i doświadczenia dzieci biorących udział w postępowaniach sądowych jako ofiary, świadkowie lub strony w dziewięciu państwach członkowskich UE)*, 2017.

Brakujące zabezpieczenia

Jeżeli niektóre z wymienionych wyżej zabezpieczeń nie funkcjonują, konieczne może okazać się wstrzymanie rozpatrywania wniosku o ochronę międzynarodową. Należy to rozważyć w zależności od rodzaju brakującego zabezpieczenia. Nie powinno to spowodować celowego ani zbędnego opóźnienia procesu. Jeżeli zabezpieczenie znajduje się w zakresie odpowiedzialności organu rozstrzygającego, funkcjonariusz odpowiedzialny powinien przekazać sprawę wewnątrz. Jeżeli za zapewnienie zabezpieczenia odpowiada inny organ lub wyznaczona strona, organ rozstrzygający podejmie współpracę z tą stroną, aby zapewnić wprowadzenie brakującego zabezpieczenia. Przekazanie należy odpowiednio udokumentować. Należy wyraźnie przydzielić zadania/zakres odpowiedzialności.

3. Zapewnianie najlepszego zabezpieczenia interesów dziecka w praktyce

3.1. Współpraca ze służbami odpowiedzialnymi za ochronę dziecka

Współpraca ze służbami CP jest konieczna w trakcie całej procedury. Organy CP muszą informować organy rozstrzygające, jeżeli dziecko doznaje krzywdy. Zasadniczo w państwach UE+ organy rozstrzygające nie mają automatycznego dostępu do oceny najlepszego sposobu zabezpieczenia interesów dziecka prowadzonej przez organy CP. Ze względu na wymóg poufności i ochrony danych organy CP i organy rozstrzygające nie mogą wymieniać danych ani informacji. W niektórych przypadkach krajowe urzędy ds. ochrony międzynarodowej mogą nawet nie wiedzieć, czy organy CP zajmują się sprawą dziecka i odwrotnie.

Konieczne jest zapewnienie, że systemy ochrony międzynarodowej komunikują się i są powiązane z krajowymi systemami CP i mechanizmami ukierunkowanej pomocy. Należy opracować, z udziałem rządowych i pozarządowych podmiotów, instytucji i dostawców usług zajmujących się CP, wspólne protokoły i obowiązujące procedury działania, aby powiązania te były bardziej skuteczne. W przypadku dzieci ubiegających się o ochronę międzynarodową udział służb CP w mechanizmach ukierunkowanej pomocy jest obecnie ograniczony, dlatego należy go zapewnić i wzmocnić. Jeżeli nie ma systemu wymiany informacji, wszystkie zainteresowane strony na poziomie centralnym i lokalnym powinny przynajmniej regularnie się spotykać. W poszczególnych sprawach powinno być jasne, który organ odpowiada za wyznaczanie opiekuna/sprawującego pieczę, wydawanie wytycznych, dobrostan i status prawny dziecka, ponieważ istnieje ryzyko wystąpienia luk w ochronie, kiedy różne organy uważają, że to inne podmioty odpowiadają za niektóre aspekty sprawy dziecka.

W celu zapewnienia wdrożenia zabezpieczeń, o których mowa w części 3, organ rozstrzygający powinien odpowiadać za koordynację i współpracę z organami CP/opiekunami/innymi odpowiednimi instytucjami, aby zagwarantować przekazywanie i dostępność potrzebnych informacji oraz ich wykorzystywanie z korzyścią dla każdego dziecka. Należy przy tym pamiętać o poszanowaniu wymogu ochrony danych i poufności. Dziecko powinno wyrazić zgodę na przekazanie informacji.

Zapewnienie dostępu do innych praw

Odpowiednie organy (organy do spraw przyjęcia, właściwe ministerstwa, podmioty CP) w każdym państwie UE+ powinny także zapewnić dziecku dostęp do **nauki szkolnej i kształcenia**, zgodnie z art. 14 RCD (także art. 28 KPD), dostęp do **opieki zdrowotnej** zgodnie z art. 19 RCD (także art. 24 KPD) i odpowiedniego **zakwaterowania**.

3.2. Ustanawianie zabezpieczeń proceduralnych

Należy zauważyć, że w państwach UE+ funkcjonuje różna kolejność kroków. Poniższa tabela nie sugeruje kolejności ale raczej metodę. Opisuje, jak sprawdzić, czy odpowiednie gwarancje i zabezpieczenia w celu najlepszego zabezpieczenia interesów dziecka są wdrażane i co powinni zrobić funkcjonariusze odpowiedzialni, aby ustanowić te zabezpieczenia. Korzystanie z listy kontrolnej należy zacząć na wczesnym etapie procedury udzielania ochrony międzynarodowej.

Nad listą kontrolną może pracować wspólnie kilka podmiotów i tworzyć aktualizowany na bieżąco dokument wypełniany przez odpowiednie organy, które odpowiadają za realizację określonych działań. Na przykład: „Dziecko ma dostęp do pomocy prawnej” – może to potwierdzić przedstawiciel prawny dziecka i można dodać informację o spotkaniach dotyczących poradnictwa prawnego, które przedstawiciel prawny odbył z dzieckiem.

Gwarancje i zabezpieczenia proceduralne	Odpowiednie działania organu rozstrzygającego
Bezpieczeństwo dziecka zostało zapewnione w trakcie całego procesu	Sprawdź i potwierdź, że dziecko nie wymaga pilnej opieki medycznej i jego bezpieczeństwo oraz integralność fizyczna nie są poważnie zagrożone w trakcie procedury udzielania ochrony międzynarodowej/ w miejscu pobytu; dotyczy to każdej formy przemocy, zaniedbania i wykorzystywania.
Dziecko ma dostęp do przyjaznych dziecku procedur stosowanych przez wykwalifikowane i przeszkolone osoby	Sprawdź i potwierdź, że przesłuchiwanym i sprawą dziecka zajmują się wyłącznie wykwalifikowani i odpowiednio przeszkoleni funkcjonariusze.
Rozpatrzenie sprawy potraktowano priorytetowo	Sprawdź historię sprawy dziecka oraz akta i potwierdź, że sprawie nadano odpowiednie priorytety, dziecko zostało zwolnione z procedury granicznej i procedury przyspieszonej oraz że zapewniono dziecku odpowiedni czas na odpoczynek i powrót do zdrowia.
Dziecko ma dostęp do wykwalifikowanego, niezależnego opiekuna/przedstawiciela	Sprawdź, kiedy opiekun/przedstawiciel został wyznaczony dziecku i czy był obecny na wszystkich etapach procesu dotyczącego dziecka, w tym podczas przesłuchania. Dobrą praktyką jest stworzenie systemu nadzoru nad pracą opiekuna/przedstawiciela.
Dziecko ma dostęp do pomocy prawnej/doradztwa prawnego	Sprawdź i potwierdź, że dziecko miało i nadal ma, gdy tego potrzebuje, dostęp do porady prawnej i doradztwa. Czas udzielania takiej porady jest istotny, tj. wczesne doradztwo prawne, obecność podczas przesłuchania oraz doradztwo na etapie odwołań.
Dziecko ma zapewnione tłumaczenie ustne w trakcie całego procesu	Sprawdź i potwierdź, że dziecko ma dostęp do tłumaczenia w języku, który rozumie. Tłumacz ustny powinien być przeszkolony w zakresie tłumaczenia ustnego dla dzieci i powinien używać języka przyjaznego dziecku. Jeżeli tłumacz ustny nie jest specjalnie przeszkolony w pracy z dziećmi, zapewnij odpowiednią sesję przygotowawczą, aby tłumacz rozumiał rodzaj języka, który będzie używany, rodzaj pytań, konieczność używania prostego języka. Dziecko ma możliwość uskarżać się na problemy dotyczące jakości lub neutralności tłumaczenia ustnego i pisemnego. Problemy z tłumaczeniem ustnym są rejestrowane i monitorowane. Sprawdź i potwierdź, w jaki sposób zapewniono komunikację przed przesłuchaniem i czy organizacja przesłuchania jest odpowiednia.
Dziecko rozumie proces udzielania ochrony międzynarodowej i zostało o nim odpowiednio i na czas poinformowane w sposób adekwatny do wieku i w języku, który rozumie	Sprawdź i potwierdź, że dziecko otrzymało przyjazną dla niego informację na temat procesu udzielania ochrony międzynarodowej oraz że informacja ta została przedstawiona w sposób odpowiedni do płci dziecka oraz jego tożsamości kulturowej. Sprawdzono rozumienie dziecka. Sprawdzono, czy sposób wyjaśniania został uznany za odpowiedni i przyjazny dla dziecka. Dziecko ma możliwość zadawania pytań. Dziecko zostało poproszone o wyjaśnienie, co zrozumiało, oraz o potwierdzenie, poprawienie lub uzupełnienie informacji, o ile zachodzi taka konieczność.
Wysłuchano opinii dziecka, które zostały uwzględnione stosownie do wieku i dojrzałości dziecka.	Sprawdź i potwierdź, że w każdym przesłuchaniu dziecka pojawiły się pytania o to, jak się czuje i co myśli o swojej sytuacji oraz o zagadnieniach omawianych podczas przesłuchania. Należy sprawdzić i udokumentować dojrzałość dziecka oraz wsparcie, które ma lub którego może potrzebować, aby wyrazić swoje poglądy. Należy wysłuchać opinii/pragnień dziecka co do pozostania w kraju, przeniesienia się do innego kraju itd. oraz uzasadnienia dla tych poglądów/opinii.
Zidentyfikowano szczególne potrzeby dziecka oraz grożące mu problemy i podjęto stosowne działania	Sprawdź i potwierdź, że przeprowadzono ocenę szczególnych potrzeb i zadano odpowiednie pytania w trakcie przesłuchania dziecka, aby zidentyfikować szczególne potrzeby dziecka oraz grożące mu problemy, w tym nadużycie, i podjąć stosowne działania. Pytania te mogą na przykład dotyczyć doświadczeń dziecka, m.in. z miejsca pochodzenia, z czasu podróży lub z obozu, kwestii zdrowotnych, związku z towarzyszącą mu rodziną lub osobą sprawującą pieczę.

Gwarancje i zabezpieczenia proceduralne	Odpowiednie działania organu rozstrzygającego
W przypadku dzieci żyjących w rozłączeniu: potwierdzono powiązania rodzinne z osobą sprawującą pieczę (o ile dotyczy)	Sprawdź i potwierdź, że powiązania rodzinne zostały sprawdzone i potwierdzone na podstawie dokumentów lub odpowiednich pytań podczas przesłuchania lub za pomocą odpowiednich metod zgodnych z BIC oraz że ustalenia zostały udokumentowane. Możliwe są przypadki, kiedy najlepszym zabezpieczeniem interesów dziecka żyjącego w rozłączeniu jest niepowierzenie dziecka opiece spokrewnionego z nim dorosłego. W takich przypadkach należy zagwarantować, że dziecko nie zostanie powierzone opiece spokrewnionego z nim dorosłego, jeżeli nie stanowi to najlepszego zabezpieczenia jego interesów.
Wniosek o ochronę międzynarodową ocenia się zgodnie z BIC	Należy wziąć pod uwagę wpływ wieku oraz potencjalnego urazu psychicznego lub stanu psychicznego na pamięć i zdolność przekazania pełnej i spójnej informacji, a więc na wiarygodność oceny podczas badania.
INFORMACJE, KTÓRE NALEŻY ZEBRAĆ I UDOKUMENTOWAĆ ⁽⁶⁴⁾	
Pozyskano dane osobowe i istotne informacje.	Należy zapewnić pozyskanie danych osobowych dziecka, w tym informacji na temat tożsamości i stanu zdrowia, w sposób nieinwazyjny i przyjazny dziecku. Pamiętaj o przepisach dotyczących ochrony prywatności. Odnotuj poziom wykształcenia dziecka oraz jego zainteresowanie kontynuowaniem edukacji ⁽⁶⁵⁾ . Zapisz dodatkowe informacje, które mogą pomóc w ocenie sposobu najlepszego zabezpieczenia interesów dziecka.
W przypadku dzieci z opiekunem: pozyskano informacje na temat rodziny.	Sprawdź i potwierdź, że zapytano o miejsce pobytu członków rodziny i krewnych oraz o historię rodziny i że pozyskano odpowiednie informacje.
W przypadku dzieci bez opieki i dzieci żyjących w rozłączeniu: odnotowano ostatni znany kontakt z członkami rodziny, dane kontaktowe i powody odłączenia od rodziny.	Sprawdź i potwierdź, że pozyskano i odnotowano ostatni znany kontakt z członkami rodziny, dane kontaktowe i powody odłączenia od rodziny. Sprawdź i potwierdź, że zapytano o to, jak dziecko odłączyło się od rodziny i że odnotowano tę informację, chodzi także o wszelkie plany członków rodziny dotyczące wyjazdu do Europy i o rozważane kierunki. Członkowie rodziny mogą już przebywać w innym państwie UE.
Rozpoczęto najszybciej jak to możliwe poszukiwanie członków rodziny, o ile dotyczy.	Sprawdź i potwierdź, że dokonano oceny, czy poszukiwanie członków rodziny stanowi najlepsze zabezpieczenie interesów dziecka i jest bezpieczne dla danego dziecka i członków rodziny, a jeżeli tak, sprawdź i potwierdź, że poszukiwanie członków rodziny zostało rozpoczęte przez organ odpowiedzialny za poszukiwanie członków rodziny.
Rozważ odnowienie kontaktu z rodziną lub połączenie rodziny.	Potwierdź lub oceń, czy kontynuowanie poszukiwania członków rodziny, odnowienie kontaktu lub połączenie rodziny jest najlepszym zabezpieczeniem interesów dziecka.

⁽⁶⁴⁾ Należy określić, co powinno znajdować się w papierowych/elektronicznych aktach przed rozmową indywidualną.

⁽⁶⁵⁾ Do przekazania osobie sprawującej pieczę/opiekunowi/przedstawicielowi w celu zapewnienia leczenia lub dostępu do nauki szkolnej.

Gwarancje i zabezpieczenia proceduralne	Odpowiednie działania organu rozstrzygającego
Przeprowadzono ocenę wieku w sposób bezpieczny dla dziecka i wyłącznie w sytuacji takiej konieczności	Jeżeli zalecono ocenę wieku, sprawdź i potwierdź, czy ocena wieku jest najlepszym zabezpieczeniem interesów dziecka i czy jest formalnie uzasadniona. Należy wyraźnie wskazać, dlaczego jest konieczna i która z metod jest najlepszym zabezpieczeniem interesów dziecka, zważywszy na jego zdrowie i godność. Będzie to zależało od szczególnej sytuacji dziecka i będzie miało związek ze zidentyfikowanymi szczególnymi potrzebami dziecka lub specjalnymi wymogami proceduralnymi. Znaczenie mają też ustalenia dotyczące opieki ⁽⁶⁶⁾ . Jeżeli już przeprowadzono ocenę wieku, sprawdź i potwierdź, że wykonano ją w sposób multidyscyplinarny i jak najmniej inwazyjny oraz że stale uwzględniano najlepsze zabezpieczenie interesów dziecka. Wszelkie informacje zebrane podczas oceny wieku należy włączyć do akt i odpowiednio wykorzystać.
Pozyskano informację na temat sieci społecznej dziecka	W celu zapewnienia bezpieczeństwa dziecka sprawdź, czy pozyskano informacje na temat znajomości dziecka, w tym sieci społecznych, oraz powiązań ze społeczeństwem w kraju udzielającym ochrony międzynarodowej.
Pozyskano wiedzę ekspercką (raporty itp.)	Sprawdź, czy wykorzystano niezbędne raporty ekspertów (raporty medyczne, policyjne, dotyczące zagrożeń itp.). Sprawdź i potwierdź, że uwzględniono w odpowiedni sposób, w miarę ich dostępności, informacje o urazie psychicznym lub stanie psychicznym, tj. o zespole stresu pourazowego.
Zidentyfikowano i udokumentowano szczególne problemy (tj. nadużycia, THB)	Upewnij się, że zebrano informacje o stwierdzonych problemach (nadużycia, uraz psychiczny, przemoc, szczególne potrzeby, problemy zdrowotne itp.), udokumentowano je i przekazano innym organom krajowym odpowiedzialnym za ochronę praw dziecka. Chodzi także o obawy lub podejrzenia, że dziecko jest zagrożone lub jest ofiarą THB, doświadczyło nadużycia, zaniedbania lub przemocy oraz o jakiegokolwiek znane miejsce przebywania sprawców. Uwzględnij problemy zdrowotne wymagające specjalistycznej opieki medycznej, opieki psychologicznej lub psychiatrycznej.
Zebrane informacje zostały udokumentowane, uzasadnione i przekazane	Upewnij się, że dziecko otrzymało pisemną, uzasadnioną decyzję w sprawie udzielenia ochrony międzynarodowej (zawierającą między innymi informację o sposobie uwzględnienia najlepszego sposobu zabezpieczenia interesów dziecka jako sprawy nadrzędnej), wyjaśnioną ustnie w sposób odpowiedni do wieku dziecka i w języku, który dziecko rozumie.

3.3. Szczególna sytuacja dziecka

Sytuację dziecka należy oceniać indywidualnie, uwzględniając szczególne okoliczności, w jakich znajduje się dane dziecko. Okoliczności te obejmują (między innymi) takie czynniki jak tożsamość kulturowa dziecka i jego doświadczenia, wiek i dojrzałość, płeć, tożsamość płciowa lub orientacja seksualna, poziom wykształcenia oraz ewentualne szczególne potrzeby, w tym między innymi problemy ze zdrowiem fizycznym czy psychicznym i przeżyte urazy psychiczne ⁽⁶⁷⁾. Wszelkie istniejące raporty dotyczące dziecka, takie jak raporty medyczne, oceny szczególnych potrzeb i inne dokumenty dostępne w każdym momencie procesu należy udokumentować i nadać im odpowiednie znaczenie.

⁽⁶⁶⁾ Więcej informacji: zob. EASO, *Practical Guide on age assessment (Praktyczny poradnik: Ocena wieku)*, 2018.

⁽⁶⁷⁾ Zob. elementy najlepszego zabezpieczenia interesów dziecka do uwzględnienia, wymienione w dokumencie CRC, *General Comment No. 14 (2013) on the right of the child to have his or her best interests taken as a primary consideration (Komentarz ogólny nr 14 (2013) dotyczący prawa dziecka do uznawania jego najlepiej pojętego interesu za sprawę nadrzędną)*, art. 3 ust. 1, 29 maja 2013 r., CRC /C/GC/14, s. 13 i nast.

3.4. Potencjalne większe ryzyko i zagrożenia

Ważne jest, aby zidentyfikować i ocenić potencjalne ryzyka, na które narażone jest dziecko, w tym ryzyka ukryte. Ryzyka te należy odnotować, pokazując określone zidentyfikowane problemy.

Przykładami są sytuacje, w których dziecko:

- było narażone lub może zostać narażone na nadużycie lub przemoc;
- jest ofiarą THB;
- ma szczególne potrzeby, o charakterze medycznym lub psychologicznym, lub inne problemy;
- nie jest w stanie podróżować;
- planuje zbiec lub istnieje ryzyko jego ucieczki;
- dziecko lub inna osoba zgłasza problemy albo są one odnotowane/udokumentowane podczas przesłuchań lub w raportach ekspertów.

Ryzyka te należy szczegółowo opisać i dodać plan zaradzenia problemom wraz z krótkoterminowymi i długoterminowymi rozwiązaniami, który będą kontrolować organy CP. Jeżeli zidentyfikowane zostaną zagrożenia lub ryzyka dla dziecka, należy poinformować opiekuna/przedstawiciela i zasięgnąć ich opinii.

Jeżeli zidentyfikowano ryzyka lub zagrożenia, należy ocenić, czy dziecko potrzebuje specjalnych gwarancji proceduralnych i czy należy mu udzielić wsparcia lub przeprowadzić dodatkową ocenę z udziałem organu rozstrzygającego lub też przekazać je innemu dostawcy usług lub organowi (organ przyjmujący, organ CP), aby zapewnić dziecku **bezpieczeństwo i dobrostan**. Celem takiego przekazania może być specjalistyczna konsultacja lub porada prawna. Przykładem jest przekazanie dziecięcych ofiar handlu ludźmi do odpowiednich mechanizmów ukierunkowanej pomocy przy jednoczesnym zapewnieniu kontaktu z systemami ochrony międzynarodowej i przeciwdziałania handlowi ludźmi.

Jeżeli chodzi o szczególne potrzeby, konieczne jest odpowiednie przekazanie dziecka w celu zapewnienia pomocy, np. w zakresie opieki medycznej lub psychologicznej oraz wsparcia i pomocy materialnej, tj. dla dzieci z niepełnosprawnościami. Nie należy odnotowywać diagnoz dotyczących stanu zdrowia dziecka lub innych wnioskodawców, chyba że załączono raport medyczny.

W celu zapewnienia wdrożenia specjalnych gwarancji proceduralnych w całej procedurze udzielania ochrony międzynarodowej konieczne może okazać się przeprowadzenie dalszej oceny eksperckiej (medycznej, prawnej). Na przykład ekspercka ocena przemocy/nadużycia może pomóc w zapewnieniu specjalnego wsparcia w uporaniu się z urazem spowodowanym przemocą/nadużyciem. Wsparcie to może na przykład polegać na ubieganiu się o pomoc lekarzy lub innych specjalistów. W tym celu może być także wymagana zgoda dziecka lub opiekuna/przedstawiciela. We wszystkich podejmowanych działaniach należy zagwarantować, że podejmowanie ich stanowi najlepsze zabezpieczenie interesów dziecka oraz że procedura udzielania ochrony międzynarodowej nie jest niepotrzebnie przedłużana.

3.5. Różne rozwiązania proceduralne

Najlepsze zabezpieczenie interesów dziecka należy poddać ocenie, kiedy do sprawy dziecka mają zostać zastosowane różne procedury. W razie konieczności należy zapewnić koordynację działań z innymi odpowiednimi organami.

Rozporządzenie Dublin III

Rozporządzenie Dublin III przewiduje zabezpieczenia dla dzieci bez opieki, kiedy rozważa się, czy przekazanie do innego państwa członkowskiego będzie najlepszym zabezpieczeniem interesów dziecka. Ocena sposobu najlepszego zabezpieczenia interesów dziecka na potrzeby rozporządzenia Dublin III powinna obejmować wszystkie istotne elementy najlepszego zabezpieczenia interesów dziecka, przy czym znaczenie każdego elementu zależy od jego związku z pozostałymi. W art. 6 ust. 3 rozporządzenia Dublin III określono, nie tworząc zamkniętej listy, że należy uwzględnić następujące elementy:

możliwości ponownego połączenia rodziny; dobrostan i rozwój społeczny dziecka; aspekty związane z bezpieczeństwem i ochroną, w szczególności jeżeli zachodzi ryzyko, że dziecko jest ofiarą handlu ludźmi, oraz opinię dziecka, stosownie do jego wieku i dojrzałości, przy uwzględnieniu jego pochodzenia.

Najlepsze zabezpieczenie interesów dziecka jest jednym z priorytetów wszelkich postępowań przewidzianych w rozporządzeniu Dublin III.

Procedura w trybie przyspieszonym i procedura graniczna

Najlepsze zabezpieczenie interesów dziecka powinno być również sprawą nadrzędną przy podejmowaniu decyzji zgodnie z art. 24 ust. 3 akapit drugi APD (wersja przekształcona). Organy rozstrzygające nie stosują lub przestają stosować procedurę w trybie przyspieszonym i procedurę graniczną, kiedy wnioskodawcom potrzebującym specjalnych gwarancji proceduralnych (takim jak dzieci bez opieki i dzieci żyjące w rozłączeniu) nie można w ramach tych procedur udzielić wsparcia.

Ponadto zgodnie z art. 25 ust. 6 lit. b) APD (wersja przekształcona) procedurę w trybie przyspieszonym lub procedurę graniczną **można zastosować** do dzieci bez opieki **wyłącznie** jeżeli:

- wnioskodawca pochodzi z bezpiecznego kraju pochodzenia;
- wnioskodawca wystąpił z kolejnym wnioskiem (który nie jest niedopuszczalny);
- wnioskodawca może być uznany za zagrożenie dla bezpieczeństwa narodowego lub porządku publicznego;
- zastosowanie ma koncepcja „bezpiecznego kraju trzeciego” (tylko w procedurze granicznej);
- wnioskodawca przedstawił fałszywe dokumenty (tylko w procedurze granicznej);
- działając w złej wierze, wnioskodawca zniszczył dokument tożsamości lub dokument podróży lub pozbył się tych dokumentów (tylko w procedurze granicznej).

Ostatnie dwie podstawy mają zastosowanie jedynie w indywidualnych przypadkach, gdy istnieją poważne podstawy, by uważać, że wnioskodawca próbuje ukryć istotne elementy, które prawdopodobnie doprowadziłyby do wydania decyzji odmownej, oraz pod warunkiem że wnioskodawcy udostępniono wszystkie możliwości przedstawienia ważnej przyczyny działań.

Stosując koncepcje bezpiecznego kraju pochodzenia i bezpiecznego kraju trzeciego, państwa członkowskie muszą uwzględnić indywidualne/szczególne okoliczności, które obejmują w odpowiednich przypadkach zwolnienie dziecka bez opieki z ich stosowania. Koncepcje procedury granicznej i procedury w trybie przyspieszonym nie mają na celu najlepszego zabezpieczenia interesów dziecka. W obu procedurach możliwości uzyskania odpowiedniej informacji i doradztwa oraz czas na przygotowanie sprawy dziecka są bardziej ograniczone.

Wiele dzieci jest zmuszonych do przedstawienia fałszywych dokumentów lub zniszczenia swoich dokumentów, ponieważ obawiają się negatywnych konsekwencji lub są zmuszone do zrobienia tego przez przemytników i innych dorosłych. Jeżeli te dawne kryteria nie będą interpretowane zgodnie z BIC, mogą prowadzić do kierowania dzieci ze szczególnymi potrzebami, bez opieki lub żyjących w rozłączeniu do procedur, w których ich prawo do informacji, doradztwo i czas na przygotowanie ich sprawy są ograniczone, co może stanowić ryzyko dla ochrony dziecka.

Inne rozwiązania proceduralne

W przypadkach gdy najlepszym zabezpieczeniem interesów dziecka są inne rozwiązania proceduralne i statusy prawne, nie tylko wnioski o ochronę międzynarodową, należy, we współpracy z odpowiednimi organami i przy udziale opiekuna/przedstawiciela dziecka, zalecać odpowiednie rozwiązania zgodnie z prawem międzynarodowym i praktyką. Rozwiązania takie mogą obejmować, na przykład, przekazanie dziecka do procedur przewidzianych dla ofiar handlu ludźmi lub bezpaństwowców lub korzystanie z więcej niż jednego rozwiązania prawnego w tym samym czasie.

3.6. Wyznaczanie krewnego/dorosłej osoby towarzyszącej jako osoby sprawującej pieczę/opiekuna

Osoba sprawująca pieczę/opiekun **dziecka żyjącego w rozłączeniu** ⁽⁶⁸⁾ odgrywa ważną rolę wspierania procesu najlepszego zabezpieczenia interesów dziecka. Kiedy wysłuchuje się opinii dziecka w danej sprawie, zaleca się wysłuchanie także opinii dorosłej osoby mu towarzyszącej, szczególnie jeśli została ona wyznaczona jako osoba sprawująca pieczę/opiekun.

Niezależny opiekun dziecka bez opieki wyznaczony przez odpowiedni organ krajowy lub sąd powinien dysponować także innymi sposobami wyrażenia swojej opinii dotyczącej najlepszego sposobu zabezpieczenia interesów dziecka.

Związek dziecka żyjącego w rozłączeniu z osobą sprawującą pieczę/opiekunem także wymaga oceny w ramach równoważenia elementów najlepszego zabezpieczenia interesów dziecka. Drugi scenariusz dotyczy przede wszystkim dzieci żyjących w rozłączeniu, kiedy dorosła osoba towarzysząca jest krewnym i może zostać wyznaczona jako osoba sprawująca pieczę/opiekun. Należy przeprowadzić przesłuchanie krewnego lub dorosłej osoby towarzyszącej, aby wyjaśnić kwestie związane z opieką lub zasady opieki. Związek między krewnym lub dorosłą osobą towarzyszącą a dzieckiem powinien także zostać poddany ocenie przed wyznaczeniem osoby sprawującej pieczę/opiekuna. Związek między dzieckiem a członkami rodziny osoby sprawującej pieczę powinien także zostać poddany ocenie przez organy CP, a wynik tej oceny powinien zostać uwzględniony.

Wszelkie problemy dotyczące zasad opieki lub reprezentacji należy przed sformułowaniem zalecenia dotyczącego BIC przeanalizować. W przypadku obawy o związek należy rozważyć, czy konieczna jest obecność osoby sprawującej pieczę/opiekuna podczas przesłuchania dziecka, czy też obecny powinien być na przykład prawnik. Kiedy funkcjonariusz odpowiedzialny dowiadyuje się, że dziecko nie otrzymuje odpowiedniej opieki lub ma trudności z obecną osobą sprawującą pieczę, powinien odnotować problem i zgłosić go właściwym organom, w tym podmiotom CP.

⁽⁶⁸⁾ Osoba fizyczna z najbliższego otoczenia dziecka/krewny.

4. Wskaźniki zagrożenia i ryzyka dla dzieci

Dzieci ubiegające się o ochronę międzynarodową znajdują się w szczególnie trudnej sytuacji. Jest ważne, aby funkcjonariusze odpowiedzialni potrafili rozpoznać wskaźniki dodatkowych zagrożeń oraz specjalnych potrzeb i byli przygotowani do reagowania na nie. Chodzi między innymi o dziecięce ofiary handlu ludźmi lub dzieci zagrożone nim, dzieci, które doznały innych poważnych form przemocy psychicznej, fizycznej lub seksualnej i ze względu na płeć, w tym okaleczanie narządów płciowych kobiet, małżeństwo w młodym wieku lub z przymusu, uraz fizyczny lub psychiczny i inne formy znęcania się lub wykorzystywania, dzieci jako głowa rodziny, małoletni bezpaństwowcy, nastoletni rodzice, dzieci, które należały do ugrupowań zbrojnych, dzieci cierpiące na poważne choroby, dzieci z zaburzeniami psychicznymi itd.

Czynniki, które narażają dzieci na sytuację podwyższonego ryzyka, mogą obejmować zarówno ryzyka w szerszym otoczeniu jak i ryzyka wynikające z indywidualnego położenia, przy czym należy także uwzględnić narastające skutki bycia narażonym na kilka czynników ryzyka [...] ⁽⁶⁹⁾.

Kiedy stwierdza się takie ryzyko, rola organu zajmującego się wnioskiem o ochronę międzynarodową w zakresie przekazania dziecka specjalistycznym instytucjom/organizacjom celem przeprowadzenia odpowiednich interwencji i wsparcia jest bardzo ważna, szczególnie jeżeli nie zrobił tego przedstawiciel/opiekun. Organ rozstrzygający odpowiada, we współpracy z organami CP, za rozpoznanie dziecka narażonego na ryzyko, ale także za zapewnienie udziału specjalistycznego podmiotu. Organy rozstrzygające powinny oddzielnie sprawdzić wskaźniki ryzyka oraz doświadczenia dzieci jako elementy uzasadniające w istocie wnioski o udzielenie ochrony międzynarodowej (np. prześladowanie dzieci, zob. powyżej Ocena wniosku dziecka).

NB: Dzieci, które znikają, stają się bardziej zagrożone. Ryzyko zniknięcia dziecka z miejsca zakwaterowania, z jakiegokolwiek powodu, w tym w celu próby przedostania się do innego kraju UE+, należy poddać ocenie. Ryzyko to można ograniczyć poprzez informowanie dziecka o procedurach udzielania ochrony międzynarodowej i spodziewanym horyzoncie czasowym, regularne udzielanie dziecku jasnych, zrozumiałych i odpowiednich do wieku informacji, w szczególności na temat konsekwencji i zagrożeń związanych z próbą nielegalnego wyjazdu do innego państwa UE+, zarówno samodzielnie, jak i przy wsparciu siatek przestępczych czy przemytników. Priorytetowe potraktowanie sprawy jest innym sposobem zmniejszenia tego ryzyka.

Dzieci z rodzicami

W procedurach udzielania ochrony międzynarodowej dzieci bez opieki i dzieci żyjące w rozłączeniu są łatwe do zidentyfikowania jako narażone na ryzyko, ale dzieci z rodzicami także mogą być narażone. Tego rodzaju ryzyka są łatwo bagatelizowane lub niedostrzegane. Potrzebami dziecka należy zająć się niezależnie od tego, czy dziecko jest zarejestrowane jako pozostające na utrzymaniu swoich rodziców. W przypadkach gdy interesy dziecka i interesy rodzica są ze sobą sprzeczne, niektóre z zabezpieczeń opisanych wcześniej, takie jak dostęp do niezależnego opiekuna (w przypadkach problemów z pieczęcią), porada prawna i doradca prawny, stają się szczególnie istotne dla dziecka pozostającego pod opieką.

Przykłady praktyczne

Krajowy organ rozstrzygający, wraz z podmiotami CP, musi ocenić, czy dziecko powinno zostać przesłuchane w obecności doradcy prawnego zamiast rodziców, czy rodzice powinni mieć dostęp do akt sprawy dziecka, gdzie znajdują się informacje poufne, oraz czy dziecko i rodzice powinni otrzymać oddzielne decyzje w sprawie ich wniosków o ochronę międzynarodową. Szczególnie istotne jest, aby zeznania dziecka nie zostały wykorzystane przeciwko dziecku przy rozpatrywaniu jego wniosku o ochronę międzynarodową lub przy badaniu sprawy rodziców. Dziecko powinno podczas

⁽⁶⁹⁾ UNHCR, *Conclusion on Children at Risk no. 107 (Wnioski na temat dzieci zagrożonych nr 107)*, A/AC.96/1048, 5 października 2007 r.

przesłuchania być informowane i uspokajane. Należy ostrożnie wykorzystywać zeznania dziecka przeciwko rodzicom.

W **DK** zaleca się, aby organy rozstrzygające były bardzo ostrożne przy wykorzystywaniu zeznań dziecka w sprawie rodziców, kiedy zeznania te negatywnie wpłyną na ich sprawę, szczególnie jeżeli istnieje ryzyko postawienia dziecka w sytuacji, w której dziecko może stać się obiektem odwetu ze strony rodziców.

Duńskie władze uważają jednak, że własne zeznania dziecka mogą zostać wykorzystane w jego własnej sprawie, zależnie od wieku i dojrzałości dziecka i zależnie od okoliczności złożenia zeznań.

Generalnie krajowy organ rozstrzygający powinien zagwarantować, że w każdej takiej sprawie dziecko nie znajdzie się w sytuacji dla niego szkodliwej. Informacje poufne, zależnie od okoliczności, nie mogą zostać przekazane rodzicom bez zgody dziecka. W przypadku zaobserwowania oznak nadużycia, zaniedbania lub wykorzystania funkcjonariusz odpowiedzialny musi poinformować odpowiednie organy i zapewnić dziecku pomoc i opiekę.

Dzieci żyjące w rozłączeniu

Dzieci żyjące w rozłączeniu są narażone na szereg rodzajów ryzyka, które wpływają na ich życie i rozwój, dlatego należy podjąć działania chroniące dzieci przed nimi ⁽⁷⁰⁾.

Dzieci żyjące w rozłączeniu mogą być narażone na określone ryzyka, przez co stają się ofiarami nadużycia w rękach dorosłych osób towarzyszących lub innych osób. Dzieje się tak zwłaszcza, gdy dorosły nie jest zdolny zapewnić skutecznej opieki dziecku lub może dopuścić się nadużycia lub zaniedbania dziecka. Szczególnie istotne jest sprawdzenie powiązań między dzieckiem a dorosłym, aby zagwarantować, że związek ten spełnia wymóg najlepszego zabezpieczenia interesów dziecka. Należy wnikliwie ocenić możliwy wpływ handlu ludźmi lub przemytu ludzi na najlepsze zabezpieczenie interesów dziecka. Jednocześnie niepozwalanie dziecku na kontakt z dorosłą osobą towarzyszącą, która może być dla dziecka jedyną zaufaną osobą w sytuacji wysiedlenia, może być dla dziecka krzywdzące. Z tego względu należy wnikliwie przeanalizować wszystkie istotne elementy pod kątem najlepszego zabezpieczenia interesów dziecka. W przypadku dziecięcych ofiar handlu ludźmi rozłączenie z rodzicami może być konsekwencją handlu ludźmi lub czynnikiem ryzyka ⁽⁷¹⁾. Ma to znaczenie dla bezpieczeństwa dziecka, kiedy istnieje ryzyko handlu ludźmi.

Dzieci pozostające w związkach małżeńskich

Małżeństwo dzieci ma miejsce wtedy, gdy jedno lub oboje małżonków mają mniej niż 18 lat. Chociaż zjawisko to może dotyczyć zarówno dziewcząt, jak i chłopców, to dziewczęta narażone są na najbardziej negatywne konsekwencje. Dziecko pozostające w związku małżeńskim może mieć znacznie starszego małżonka. Na taką sytuację zazwyczaj bardziej narażone są dziewczęta. Zameężne dziewczęta często zachodzą w ciążę, kiedy są jeszcze nastolatkami, przez co narażone są na niebezpieczne konsekwencje w ciąży i podczas porodu. Zarówno dziewczęta jak i chłopcy pozostający w związkach małżeńskich mogą być narażeni na choroby przenoszone drogą płciową, w tym HIV, i mogą doświadczyć przemocy domowej ze strony partnera.

CRC zaleca określenie dolnej granicy wieku na zawarcie związku małżeńskiego za zgodą rodziców lub bez niej na 18 lat zarówno dla dziewcząt, jak i dla chłopców ⁽⁷²⁾.

⁽⁷⁰⁾ CRC, General comment No. 6 (2005), Treatment of Unaccompanied and Separated Children Outside their Country of Origin (Komentarz ogólny nr 6 (2005), Traktowanie dzieci pozbawionych opieki i żyjących w rozłączeniu poza krajem pochodzenia), 1 września 2005 r., CRC/GC/2005/6, ust. 23–24.

⁽⁷¹⁾ FRA, Handbook on Guardianship systems for children deprived of parental care in the European Union – with a particular focus on their role in responding to child trafficking (Podręcznik dotyczący systemów opieki nad dziećmi pozbawionymi opieki rodzicielskiej w Unii Europejskiej – ze szczególnym uwzględnieniem ich roli w reagowaniu na handel dziećmi), październik 2015 r.

⁽⁷²⁾ CRC, General Comment No. 4 (2003), Adolescent Health and Development in the Context of the Convention on the Rights of the Child (Komentarz ogólny nr 4 (2003), Zdrowie i rozwój młodych ludzi w kontekście Konwencji o prawach dziecka), 1 lipca 2003 r., CRC/GC/2003/4.

Rada Europy wzywa swoje państwa członkowskie do „ustanowienia lub podniesienia do wieku 18 lat jako minimalnego dopuszczalnego ustawowo wieku zawarcia małżeństwa dla kobiet i mężczyzn” oraz do „nieuznawania małżeństw wymuszonych i małżeństw dzieci zawartych za granicą z wyjątkiem sytuacji, gdy uznanie takiego małżeństwa leży w interesie ofiary pod względem skutków takiego małżeństwa, a zwłaszcza w celu zabezpieczenia praw, których ofiary w innym przypadku nie mogłyby dochodzić” (73).

Dzieci pozostające w związkach małżeńskich powinny korzystać z praw i specjalnych gwarancji proceduralnych na mocy dorobku prawnego UE w dziedzinie ochrony międzynarodowej. Zgodnie z badaniem przeprowadzonym przez FRA we wszystkich państwach członkowskich minimalny wiek dla zawarcia małżeństwa pokrywa się z wiekiem, w którym osiąga się pełnoletność, i wynosi 18 lat, z wyjątkiem **Szkocji**, gdzie wymaganym wiekiem dla zawarcia małżeństwa jest 16 lat i jest to też wiek osiągnięcia pełnoletności. Większość krajowych porządków prawnych przewiduje możliwość zawarcia związku małżeńskiego przed osiągnięciem pełnoletności za zgodą rodziców lub organu sądowego lub administracyjnego. Tylko w **DK, DE, NL i SE** (oraz w **PL**, ale tylko w odniesieniu do mężczyzn), nie ma możliwości zawarcia związku małżeńskiego przed ukończeniem 18. roku życia (74). Według odpowiedzi na kwestionariusz EASO z 2017 r. (75), dzieci pozostające w związkach małżeńskich uważane są za dzieci bez opieki w **AT, BE, CH, CY, DE, EL, FI, LT, NL, NO, PL, SK i SE**. W **EE, ES** oraz **SI** jest tak, jeżeli dziecko ma mniej niż odpowiednio 15 (**SI**) lub 16 lat.

Zgodnie z dorobkiem prawnym UE w dziedzinie ochrony międzynarodowej definicja dziecka bez opieki nie wyklucza wyraźnie dzieci pozostających w związkach małżeńskich (76). Zatem jeżeli prawo lub praktyka danego państwa UE+ nie uznaje takiego małżeństwa, dziecko pozostające w związku małżeńskim powinno być traktowane jak dziecko bez opieki i korzystać ze specjalnych gwarancji proceduralnych dostępnych dla dzieci bez opieki na mocy APD (wersja przekształcona) lub dzieci pozostających pod opieką, jeżeli dziecko znajduje się pod opieką rodziców/opiekuna prawnego. W przypadku gdy praktykowany wiek przyzwolenia jest zgodny z obowiązującym w państwie pochodzenia, ale nie w samym państwie członkowskim, należy wprowadzić specjalne zabezpieczenia.

W kategorii wiekowej od 15 do 18 lat w państwach członkowskich obowiązują różne przepisy i praktyki dotyczące uznawania dorosłego małżonka za odpowiedzialnego za małoletniego małżonka. W większości państw członkowskich małżeństwa dzieci nie są dozwolone/uznawane przez prawo/praktykę. Jeżeli małoletni małżonek podróżuje tylko z dorosłym małżonkiem i nie towarzyszą mu rodzice/opiekun, małoletni małżonek powinien być traktowany jako „pozostający bez opieki”.

Traktując najlepsze zabezpieczenie interesów (77) dziecka pozostającego w związku małżeńskim jako sprawę nadrzędną w procedurach udzielania ochrony międzynarodowej, należy wnikliwie zbadać związek między dzieckiem a małżonkiem, w tym wysłuchać relacji dziecka na temat charakteru małżeństwa, jego preferencji co do sposobu postępowania, jeżeli chce zostać z małżonkiem lub zostać od niego odseparowanym.

Skoro dziecko nie może wyrazić zgody na zawarcie małżeństwa, to, czy pozostanie z dorosłym małżonkiem jest korzystne dla dziecka, powinien ocenić pracownik opieki społecznej lub organ CP, biorąc pod uwagę ochronę dziecka i wszystkie elementy BIC, w szczególności względy bezpieczeństwa.

Należy sprawdzić, czy małżonkowie mają dzieci, a jeżeli tak, należy uwzględnić prawo do jedności rodziny i czy mogą mieć inne problemy dotyczące ochrony tych dzieci. Odrębnie należy też ocenić najlepsze zabezpieczenie interesów dzieci dziecka pozostającego w związku małżeńskim.

(73) Zgromadzenie Parlamentarne Rady Europy, Rezolucja 1468 (2005) Małżeństwa wymuszone i małżeństwa dzieci, 5 października 2005 r.

(74) FRA, *Mapping minimum age requirements with respect to the rights of the child in the EU: Marriage with consent of a public authority and/or public figure (Badanie wymogów dotyczących minimalnego wieku pod kątem praw dzieci w UE: Małżeństwo za zgodą organu publicznego lub osoby publicznej)*, 2017.

(75) Przedstawiony podczas dorocznej konferencji EASO na temat dzieci w grudniu 2017 r.

(76) Artykuł 2 ust. 1 QD (wersja przekształcona).

(77) Więcej informacji na temat dolnej granicy wieku dzieci w związku małżeńskim i na temat tego, jak PCz przepisy to regulują zob. FRA, *Mapping minimum age requirements with respect to the rights of the child in the EU: Marriage with consent of a public authority and/or public figure (Badanie wymogów dotyczących minimalnego wieku pod kątem praw dzieci w UE: Małżeństwo za zgodą organu publicznego lub osoby publicznej)*, 2017.

Po ustaleniu, że jest to najlepszym zabezpieczeniem interesów dziecka, i tylko w tym przypadku, można rozważyć, czy dziecko i małżonek powinni zostać poddani ocenie w ramach tej samej sprawy.

Kiedy dziecko jest także rodzicem, należy zastosować dodatkowe środki ochrony i zabezpieczenia. Należy w szczególności uwzględnić zasadę najlepszego zabezpieczenia interesów obojga dzieci.

W sytuacji gdy dziecko zostało oddzielone od jego rodziców/opiekuna prawnego, organy państwa UE+ muszą zagwarantować, że małżonek nie zostanie wyznaczony na opiekuna dziecka.

Konieczne jest zaangażowanie organów CP i innych odpowiednich organów państw UE+, aby w całej procedurze zapewnić ochronę dziecka pozostającego w związku małżeńskim.

Wymienione kwestie mogą wpłynąć na ustalenia dotyczące przyjęcia oraz na standardy dotyczące przyjęcia/zakwaterowania. Pozostają one jednak poza zakresem niniejszego poradnika praktycznego ⁽⁷⁸⁾.

Dzieci będące ofiarami handlu ludźmi

Należy wnikliwie zbadać potencjalne zagrożenie dziecka handlem ludźmi ⁽⁷⁹⁾. Ważąc elementy BIC oraz ryzyko, że handlarze będą wydawać się dorosłymi osobami towarzyszącymi dziecku lub je udawać, należy uwzględnić kwestie bezpieczeństwa. Ograniczone rozpoznanie, nieodpowiedni dostęp do informacji na temat praw ofiar i nieefektywne mechanizmy ukierunkowanej pomocy na poziomie krajowym i ponadnarodowym ⁽⁸⁰⁾ nadal uniemożliwiają ofiarom handlu ludźmi korzystanie z praw, które im przysługują ⁽⁸¹⁾. Konieczne jest zapewnienie, że systemy ochrony międzynarodowej komunikują się i są powiązane z systemami przeciwdziałania handlowi ludźmi i krajowymi mechanizmami ukierunkowanej pomocy ⁽⁸²⁾. Należy opracować, z udziałem różnych przeszkolonych osób i instytucji, wspólne protokoły i obowiązujące procedury działania, aby powiązania te były bardziej skuteczne ⁽⁸³⁾. W przypadku dziecięcych ofiar handlu ludźmi należy zapewnić zaangażowanie służb CP w mechanizmach ukierunkowanej pomocy. Obecnie jest ono jednak ograniczone ⁽⁸⁴⁾.

Do dzieci, które zostały zidentyfikowane jako ofiary THB, zastosowanie powinien mieć krajowy mechanizm ukierunkowanej pomocy ⁽⁸⁵⁾ lub podobna struktura/mechanizm. Funkcjonariusz odpowiedzialny (kontaktując się z opiekunem prawnym) powinien zabezpieczyć akta, ocenić potrzeby w zakresie ochrony międzynarodowej, a także przekazać sprawę dziecka do istniejących specjalnych procedur dla ofiar handlu ludźmi. Funkcjonariusz zajmujący się sprawami ochrony międzynarodowej powinien znać możliwości prawne i wiedzieć, czy dziecko może jednocześnie korzystać z obu procedur. Będzie to także zależało od krajowych przepisów i praktyki.

⁽⁷⁸⁾ Zob. EASO, *Guidance on standards and indicators for the reception of children (Wytyczne EASO dotyczące warunków recepcyjnych: standardy operacyjne i wskaźniki)*, wrzesień 2016 r.

⁽⁷⁹⁾ Dokument roboczy służb Komisji, dołączony do dokumentu „Sprawozdanie z postępów COM(2016) 267 final”, 19 maja 2016 r., SWD(2016) 159 final, część 4.2.2. (Dołączone sprawozdanie z postępów).

⁽⁸⁰⁾ IOM uruchomiła internetową platformę zawierającą wzorcowy model ponadnarodowego mechanizmu ukierunkowanej pomocy (TRM) będący efektem finansowanego przez UE projektu *Transnational Action (TACT)*, stworzoną jako produkt Strategii UE na rzecz wyeliminowania handlu ludźmi na lata 2012–2016, dostępną pod adresem https://ec.europa.eu/anti-trafficking/eu-projects-and-funding/transnational-action_en. Komisja sfinansowała projekt dotyczący modelu ponadnarodowego mechanizmu ukierunkowanej pomocy jako produkt unijnej strategii 2012–2016, dostępny pod adresem https://ec.europa.eu/anti-trafficking/eu-policy/transnational-referral-mechanism-model-%E2%80%93-trm_en.

⁽⁸¹⁾ Komunikat Komisji do Parlamentu Europejskiego i Rady, *Sprawozdanie w sprawie działań następczych w związku ze Strategią UE na rzecz wyeliminowania handlu ludźmi oraz wskazanie kolejnych konkretnych działań*, 4 grudnia 2017 r., COM(2017) 728 final (Sprawozdanie w sprawie działań następczych).

⁽⁸²⁾ Komisja, *Sprawozdanie z postępów*, COM(2016) 267 final; Europol, *Sprawozdanie z sytuacji THB*, 765175(2016); Komisja, *Sprawozdanie w sprawie działań następczych*, COM(2017) 728 final.

⁽⁸³⁾ Służby Komisji, *Dołączone sprawozdanie z postępów*, SWD(2016) 159 final.

⁽⁸⁴⁾ Komisja, *Sprawozdanie z postępów*, COM(2016) 267 final zawiera stwierdzenie, że podstawą zintegrowanego podejścia do ochrony dzieci powinny być standardy określone w KPD, w tym interes dziecka, a także wzmocnienie systemu opieki. FRA, *Opieka nad dziećmi pozbawionymi opieki rodzicielskiej*, 2014. Podręcznik FRA skupia się na dzieciach będących ofiarami THB, ze szczególnym uwzględnieniem opiekunów.

⁽⁸⁵⁾ Krajowy mechanizm ukierunkowanej pomocy jest procesem identyfikacji i wsparcia ofiary, który ma ułatwiać agencjom zajmującym się sprawami handlu ludźmi współpracę i umożliwiać wymianę informacji między policją, policją graniczną, funkcjonariuszami prowadzącymi sprawy ochrony międzynarodowej, innymi organami i organizacjami pozarządowymi na temat potencjalnych ofiar i udzielanie wsparcia.

Narzędzie EASO służące do identyfikacji osób ze szczególnymi potrzebami (ipsn.easo.europa.eu) zawiera przydatne informacje na temat identyfikacji ofiar handlu ludźmi.

Część poświęcona THB znajduje się w programie nauczania EASO na temat płci społeczno-kulturowej, orientacji seksualnej i tożsamości płciowej.

Specjalny moduł dotyczący THB opracowano i udostępniono w 2017 r. Więcej informacji można uzyskać pod adresem: <https://www.easo.europa.eu/training>.

Zobacz także Komisja Europejska, *Guidelines for the identification of victims of trafficking in human beings, Especially for Consular Services and Border Guards (Wytyczne dotyczące identyfikacji ofiar handlu ludźmi, skierowane w szczególności do służb konsularnych i straży granicznej)*, 2013.

Należy udokumentować zwłaszcza każdą informację o dziecku, które padło ofiarą handlu ludźmi lub może się nią stać w przyszłości, oraz każdy aktywny kontakt z siatkami handlarzy ludźmi lub innymi siatkami przestępczymi lub osobami, które dopuściły się nadużycia wobec dziecka. Nie ma znaczenia, czy stało się to w kraju pochodzenia czy podczas podróży w krajach tranzytu. Należy w razie konieczności podjąć działania następcze.

Dzieci, które padły ofiarą handlu ludźmi, nie mogą być postrzegane ani traktowane jak przestępcy. Ich ochronę, pomoc dla nich i dochodzenie roszczeń należy potraktować priorytetowo. W ramach ochrony należy także uwzględnić ryzyka związane z płcią, ciężę i inne zagrożenia. Przestępstwo THB ma wyraźny wymiar płciowy, jego dominującą formą jest bowiem handel ludźmi w celu wykorzystania seksualnego a ofiarami są przede wszystkim kobiety i dziewczęta ⁽⁸⁶⁾.

Inne rodzaje oceny szczególnych potrzeb

Często ocena szczególnych potrzeb zostanie przeprowadzona w celu zastosowania specjalnych gwarancji proceduralnych i recepcyjnych lub skierowania dziecka do najbardziej odpowiedniej procedury ⁽⁸⁷⁾. W takim przypadku ustalenia należy uwzględnić w analizie i nadać im odpowiednie znaczenie w procesie równoważenia elementów istotnych dla BIC.

Wskaźniki zagrożenia lub ryzyka mogą powodować konieczność priorytetowego potraktowania sprawy dziecka lub przełożenia oceny sprawy na później. W trakcie procedur udzielania ochrony międzynarodowej konieczna może okazać się dodatkowa uwaga specjalistów w zakresie THB, FGM/C lub innych problemów. Konieczne mogą być działania następcze i przekazania, należy je udokumentować. Należy zagwarantować ochronę dziecka, więc odpowiednie organy (rozstrzygające, przyjmujące, zajmujące się CP, policja odpowiedzialna za zapobieganie krzywdzie) muszą stworzyć mechanizmy koordynacji, które umożliwiają dzielenie się informacjami istotnymi dla dziecka. Mechanizmy koordynacji powinny być zgodne z przepisami dotyczącymi ochrony prywatności, precyzować potrzebę przekazania i sposób przekazania sprawy do najbardziej odpowiedniego organu.

⁽⁸⁶⁾ Komisja, *Sprawozdanie w sprawie działań następczych*, COM(2017) 728 final; Komisja, *Sprawozdanie z postępów*, COM(2016) 267 final. Opublikowano odpowiednie badania jako rezultaty Strategii UE na rzecz wyeliminowania handlu ludźmi na lata 2012–2016 (badanie na temat płciowego wymiaru THB oraz badanie na temat grup wysokiego ryzyka) na stronie internetowej UE poświęconej zwalczaniu handlu ludźmi podanej w przeglądzie działań UE w zakresie przeciwdziałania handlowi ludźmi w latach 2012–2016 i dostępnej pod adresem https://ec.europa.eu/anti-trafficking/sites/antitrafficking/files/eu_anti-trafficking_action_2012-2016_at_a_glance.pdf

⁽⁸⁷⁾ Np. w celu zwolnienia z procedury granicznej lub procedury w trybie przyspieszonym na mocy APD. APD przewiduje, że specjalnych procedur nie należy stosować do dzieci bez opieki i innych osób wymagających szczególnego traktowania, chyba że PCz mogą zapewnić im dodatkowe konieczne gwarancje w trakcie tych procedur.

Narzędzie EASO służące do identyfikacji osób o szczególnych potrzebach (IPSN)

W celu wspierania państw członkowskich w zakresie identyfikacji i oceny szczególnych potrzeb w zakresie gwarancji proceduralnych i recepcyjnych, EASO opracował internetowe narzędzie interaktywne, powszechnie dostępne w wielu językach UE.

Narzędzie IPSN jest intuicyjnym, praktycznym instrumentem ułatwiającym terminową i bieżącą identyfikację indywidualnych, szczególnych potrzeb, z którego mogą korzystać również osoby nieposiadające specjalistycznej wiedzy. Opiera się on na zarysie wskaźników powiązanych z kilkoma kategoriami osób, które mogą mieć szczególne potrzeby.

Kiedy użytkownik wygenerował odpowiednie informacje, może wydrukować lub zapisać raport, a także wybrane elementy. Raport można przystosować do konkretnego przypadku zanim zostanie zapisany lub wydrukowany.

Za dobrą praktykę uznaje się wykorzystanie narzędzia IPSN w mechanizmach krajowych, zgodnie ze standardami przedstawionymi w niniejszym poradniku praktycznym.

Narzędzie dostępne jest na stronie <https://ipsn.easo.europa.eu>.

Załącznik I – Najlepsze zabezpieczenie interesów dziecka: szablon (88)

Ten szablon/lista kontrolna zawiera, nie tworząc zamkniętego ani hierarchicznego katalogu, wykaz elementów najlepszego zabezpieczenia interesów dziecka (BIC) oraz powiązane z nimi zabezpieczenia w ramach ochrony międzynarodowej. Korzystanie z listy kontrolnej nie może jednak sprowadzać troski o dobrostan dziecka do zwykłej jednorazowej kontroli w miejsce ciągłego procesu.

Szablon/listę kontrolną należy dostosować do krajowych procedur i wykorzystywać jako potwierdzenie w aktach dziecka, że BIC zostało potraktowane jako sprawa nadrzędna. Jest to proces ciągły, więc szablon może być dokumentem aktualizowanym na bieżąco, do wykorzystania przez każdego funkcjonariusza zajmującego się procesem udzielania ochrony międzynarodowej, pokazującym, że BIC jest stale traktowane jako sprawa nadrzędna.

Jeżeli nie wprowadzono któregoś z zabezpieczeń lub nie zebrano niezbędnych informacji, należy to zaznaczyć, podając powody, dla których nie było to możliwe. Szablon/lista kontrolna ma być wskazówką pomocną w zagwarantowaniu, że zebrano i udokumentowano kluczowe informacje oraz że wprowadzono należyte zabezpieczenia.

Najlepsze zabezpieczenie interesów dziecka – szablon/lista kontrolna			
Szablon/lista kontrolna dla zabezpieczeń (jako część akt sprawy)	TAK	NIE	UWAGI
W aktach sprawy: wskaż, kto przekazał informacje na temat najlepszego zabezpieczenia interesów (np. opiekun, wychowawca/nauczyciel, przybrany rodzic, psycholog z ośrodka recepcyjnego itd.)			
Bezpieczeństwo dziecka zostało zapewnione w trakcie całego procesu			
Najlepszy sposób zabezpieczenia interesów dziecka został poddany ocenie przed procedurą udzielenia ochrony międzynarodowej przez przeszkolonych pracowników organów CP/opieki społecznej Podmioty zajmujące się oceną (lista rozwijana w przypadku elektronicznej bazy danych).			
Rozpatrywanie wniosku dziecka zostało/jest potraktowane priorytetowo lub czas jego trwania został odpowiednio dostosowany			
Dziecko zostało w odpowiednich przypadkach zwolnione z procedury granicznej i procedury w trybie przyspieszonym			
Dziecku zapewniono odpowiedni czas na odpoczynek i powrót do zdrowia			
Wyznaczono najszybciej jak to możliwe niezależnego i wykwalifikowanego opiekuna/przedstawiciela, który angażuje się od początku i na wszystkich etapach, tj. wyraża swoją opinię w procesie, kiedy jest o nią zapytany			
Opiekun/przedstawiciel dziecka był/jest obecny podczas każdego przesłuchania dziecka			
Dziecko uzyskało poradę prawną i doradca był/jest obecny podczas każdego przesłuchania dziecka			

(88) W swojej pracy doktorskiej Elianne Zijlstra opisuje model jednoznacznej interpretacji koncepcji najlepszego zabezpieczenia interesów dziecka. Model ten łączy ze sobą prawa określone w art. 3 i art. 6 KPD. Tak zwany „model najlepszego zabezpieczenia interesów dziecka (BIC)” zawiera 14 warunków pedagogiczno-środowiskowych, które mają zastosowanie zarówno w sferze rodzinnej jak i społecznej. Warunki te podzielono na następujące grupy: „Rodzina, obecna sytuacja”, w tym „dobrostan fizyczny: 1. Odpowiednia opieka fizyczna oraz 2. Bezpieczne bliskie otoczenie fizyczne” i „Rodzina, opieka i wychowanie”, w tym „3. Atmosfera emocjonalna; 4. Wspierająca, elastyczna struktura rodzicielska; 5. Dawanie przez rodzica odpowiednich przykładów; 6. Zainteresowanie”. Po drugie „Rodzina, przyszłość i przeszłość”, w tym „7. Ciągłość warunków wychowania, perspektywa na przyszłość”. Po trzecie „Społeczeństwo, sytuacja obecna”, w tym „8. Bezpieczne dalsze otoczenie fizyczne; 9. Szacunek; 10. Sieć społeczna; 11. Edukacja; 12. Kontakt z rówieśnikami; 13. Odpowiednie przykłady w społeczeństwie”. Ostatni element zawiera się w czwartej głównej grupie „Społeczeństwo, przyszłość i przeszłość”, do której należy „14. Stabilizacja życiowa, przyszła perspektywa”. A. E. Zijlstra, *In the best interest of the child? A study into decision-support tool validating asylum-seeking children's rights from a behavioural scientific perspective (Najlepsze zabezpieczenie interesów dziecka? Badanie nad narzędziem wsparcia podejmowania decyzji w zakresie zatwierdzania praw dzieci z behawioralnej naukowej perspektywy)*, Groningen, Uniwersytet w Groningen, 2012, dostęp pod adresem https://www.rug.nl/research/portal/files/2448739/Proefschrift_Elianne_Zijlstra_2012.pdf!null.

Najlepsze zabezpieczenie interesów dziecka – szablon/lista kontrolna			
Szablon/lista kontrolna dla zabezpieczeń (jako część akt sprawy)	TAK	NIE	UWAGI
W całym procesie zapewniono wyspecjalizowanego lub przeszkolonego tłumacza ustnego			
Dziecko zostało poinformowane o procedurze udzielenia ochrony międzynarodowej w sposób odpowiedni do jego wieku i w zrozumiałym dla niego języku i rozumie ją. Sprawdzono rozumienie dziecka			
Opinie dziecka dotyczące wszelkich decyzji podejmowanych w procedurze udzielania ochrony międzynarodowej były/są wysłuchane i uwzględniane stosownie do wieku i dojrzałości dziecka			
Przy ocenie BIC opinie i zeznania dziecka uwzględniono odrębnie od opinii i zeznań rodziców			
Opinie opiekuna (lub rodziców/członków rodziny) zostały zarejestrowane i udostępnione odpowiedzialnemu organowi			
Zapewniono poszanowanie poufności procesu i wyjaśniono ją dziecku			
Udokumentowano wyjaśnienie/uzasadnienie/argumentację prawną respektującą wymóg najlepszego zabezpieczenia interesów dziecka jako sprawy nadrzędnej			
Zidentyfikowano najszybciej jak to możliwe szczególne potrzeby dziecka, a dziecko zostało przekazane odpowiednim organom w celu uzyskania potrzebnej pomocy i wsparcia			
Skontaktowano się w sytuacji takiej potrzeby ze specjalistą (psycholog dziecięcy, lekarz, inny specjalista)			
Informacje, które należy zebrać i udokumentować (podczas przesłuchań)	TAK	NIE	UWAGI
Pozyskano i zanotowano dane osobowe (narodowość, płeć, wiek, pochodzenie etniczne, wykształcenie, język, stan zdrowia, wywiad rodzinny, odciski palców zgodnie z prawem krajowym i prawem UE)			
Pozyskano i udokumentowano informacje o ewentualnej rodzinie (w tym dalszej rodzinie) przebywającej w innych państwach członkowskich, kraju pochodzenia lub innym państwie trzecim			
Odnotowano ostatni znany kontakt z członkami rodziny oraz ich dane kontaktowe, a także powody odłączenia od rodziny (o ile dotyczy)			
Organ CP/pracownik opieki społecznej pozyskał informacje na temat znajomości dziecka, w tym sieci społecznościowych, powiązań ze społeczeństwem			
Wykorzystano niezbędne raporty ekspertów (raporty medyczne, policyjne itd.)			
Odnotowano zidentyfikowane problemy (w tym nadużycie, uraz psychiczny, przemoc, szczególne potrzeby, problemy zdrowotne itd.)			
Odnotowano obawy co do wysokiego zagrożenia handlem ludźmi lub przestanki, że dziecko jest ofiarą THB			
Dziecko oraz opiekun/przedstawiciel (o ile dotyczy) otrzymali pisemną, uzasadnioną decyzję w sprawie udzielenia ochrony międzynarodowej (zawierającą między innymi informację o sposobie uwzględnienia najlepszego sposobu zabezpieczenia interesów dziecka jako sprawy nadrzędnej), wyjaśnioną także ustnie w sposób odpowiedni do wieku dziecka i w języku, który dziecko rozumie			

Załącznik II – Dokumenty programowe i wytyczne

Załącznik ten jest źródłem istotnych publikacji i wytycznych dotyczących wdrażania najlepszego zabezpieczenia interesów dziecka dla podmiotów zajmujących się udzielaniem ochrony międzynarodowej w praktyce. Starano się zawrzeć pełną listę publikacji i dokumentów programowych na omawiany temat, jednak poniższej listy nie należy traktować jako wyczerpującej.

EASO, Internetowe narzędzie EASO służące do identyfikacji osób o szczególnych potrzebach, 2016
<https://ipsn.easo.europa.eu/pl>

EASO, *Practical guide on age assessment* (Poradnik praktyczny EASO: Ocena wieku), 2018
<https://www.easo.europa.eu/sites/default/files/easo-practical-guide-on-age-assesment-v3-2018.pdf>

EASO, *Practical Guide on Family Tracing* (Poradnik praktyczny EASO: Poszukiwanie rodzin), 2016
<https://www.easo.europa.eu/sites/default/files/public/EASO%20Practical%20Guide%20on%20Family%20Tracing.pdf>

FRA, *Guardianship for children deprived of parental care — A handbook to reinforce guardianship systems to cater for the specific needs of child victims of trafficking* (Opieka nad dziećmi pozbawionymi opieki rodzicielskiej. Podręcznik służący wzmocnieniu systemów opieki w celu uwzględnienia szczególnych potrzeb dzieci będących ofiarami handlu ludźmi), 2014
<http://fra.europa.eu/en/publication/2014/guardianship-children-deprived-parental-care-handbook-reinforce-guardianship>

Komisja Europejska, *Sprawozdanie w sprawie działań następczych w związku ze Strategią UE na rzecz wyeliminowania handlu ludźmi oraz wskazanie kolejnych konkretnych działań*, 2017
<https://eur-lex.europa.eu/legal-content/PL/TXT/?qid=1597138623149&uri=CELEX:52017DC0728>

Save the children, *Handbook and Toolkit on Unaccompanied and Separated Children* (Podręcznik i pakiet narzędzi dotyczących dzieci bez opieki i dzieci żyjących w rozłączeniu międzyagencyjnej grupy roboczej do spraw dzieci bez opieki i dzieci żyjących w rozłączeniu), 2017
<https://resourcecentre.savethechildren.net/library/toolkit-unaccompanied-and-separated-children>

UNHCR, *UNHCR Guidelines on Determining the Best Interests of the Child* (Wytyczne UNHCR dotyczące ustalania najlepszego zabezpieczenia interesów dziecka), 2008
<http://www.unhcr.org/4566b16b2.pdf>

UNHCR, *Field Handbook for the Implementation of UNHCR BID Guidelines* (Praktyczny podręcznik dotyczący wdrażania wytycznych UNHCR na temat określania interesów dziecka), 2011
<http://www.unhcr.org/50f6d27f9.pdf>

UNHCR, *Considering the Best Interests of a Child within a Family Seeking Asylum* (Najlepsze zabezpieczenie interesów dziecka z rodziny ubiegającej się o azyl), 2013
<http://www.refworld.org/pdfid/52c284654.pdf>

UNHCR, *Guidelines on Policies and Procedures in dealing with Unaccompanied Children Seeking Asylum* (Wytyczne dotyczące polityk i procedur przewidzianych dla dzieci bez opieki ubiegających się o azyl), 1997
<http://www.unhcr.org/3d4f91cf4.html>

UNHCR, *Guidelines on International Protection No 8: Child Asylum Claims under Articles 1(A)2 and 1(F) of the 1951 Convention* (Wytyczne dotyczące ochrony międzynarodowej nr 8: wnioski o udzielenie azylu składane przez dzieci zgodnie z art. 1 lit. A) pkt 2 i art. 1 lit. F) Konwencji dotyczącej statusu uchodźców z 1951 r.), 2009
<http://www.refworld.org/docid/4b2f4f6d2.html>

UNHCR i UNICEF, *Safe and Sound: what States can do to ensure respect for the best interests of unaccompanied and separated children in Europe* (Bezpieczny i silny: Co państwa mogą zrobić w celu zapewnienia poszanowania dla najlepszego zabezpieczenia interesów dzieci bez opieki i żyjących w rozłączeniu w Europie), 2014

<http://www.refworld.org/docid/5423da264.html>

UNHCR/UNICEF/Międzynarodowy Czerwony Krzyż, *Strategia działania na rzecz wzmocnienia polityk i praktyk dotyczących przebywających na terenie Europy dzieci pozbawionych opieki i oddzielonych od rodzin*, 2017

<http://www.refworld.org/docid/59633afc4.html>

UNICEF, *Age Assessment: A Technical Note* (Dokument roboczy dotyczący oceny wieku), 2013

[https://www.unicef.org/protection/files/Age_Assessment_Note_final_version_\(English\).pdf](https://www.unicef.org/protection/files/Age_Assessment_Note_final_version_(English).pdf)

UNICEF, *Let's Talk – Developing effective communication with child victims of abuse and human trafficking* (Porozmawiajmy: Opanowanie skutecznej komunikacji z dziećmi będącymi ofiarami nadużycia i handlu ludźmi), 2004

http://www.childtrafficking.org/pdf/user/handbook_lets_talk_a5_eng.pdf

Załącznik III – Ramy prawne

Załącznik ten zawiera najważniejsze przepisy na temat BIC zawarte w międzynarodowych i europejskich narzędziach prawnych. Wykaz nie powinien być jednak uważany za wyczerpujący. Zawiera także odesłania do instrumentów „miękkiego prawa” odpowiednich dla celu niniejszego poradnika praktycznego. W załączniku tym znajduje się także pusta część do uzupełnienia przez użytkowników poradnika o istotne przepisy i instrumenty stworzone na poziomie krajowym ⁽⁸⁹⁾.

Prawo międzynarodowe

Przepis prawny		Odpowiedni artykuł
Konwencja o prawach dziecka ONZ z dnia 20 listopada 1989 r. (KPD)	Rodzina	Preambuła
	Dziecko	Artykuł 1
	Zakaz dyskryminacji	Artykuł 2
	Najlepsze zabezpieczenie interesu dziecka	Artykuł 3 ust. 1, art. 9 ust. 3, art. 18 ust. 1, art. 20
	Sporządzenie aktu urodzenia, imię, obywatelstwo, opieka rodziców	Artykuł 7
	Zachowanie tożsamości i stosunków rodzinnych	Artykuł 8
	Prawo do utrzymywania stosunków i kontaktów	Artykuł 9
	Łączenie rodziny	Artykuł 10, art. 22 ust. 2
	Poszanowanie poglądów dziecka: prawo do wypowiedzania się	Artykuł 12
	Opieka i dach nad głową	Artykuł 20
Dzieci-uchodźcy i odnalezienie rodziny	Artykuł 22	
Konwencja ONZ dotycząca statusu uchodźców z 1951 r. oraz Protokół dotyczący statusu uchodźców z 1967 r.	Uchodźcy Dzieci bez opieki	Litera b) pkt 2 aktu końcowego nr 2545 konferencji ONZ pełnomocników do spraw statusu uchodźców i bezpaństwowców

Prawo UE

Przepis prawny		Odpowiedni artykuł
Traktat o Unii Europejskiej	Prawa dziecka	Artykuł 3 ust. 5
Karta praw podstawowych Unii Europejskiej	Prawo do azylu	Artykuł 18
	Prawa dziecka	Artykuł 24
Kodeks graniczny Schengen (rozporządzenie (WE) nr 562/2006) Rozporządzenie (EU) 2016/399 (tekst jednolity)	Dostosowane do dziecka rozwiązania proceduralne dla małoletnich	Artykuł 20 ust. 1) lit. f), załącznik VII pkt 6

⁽⁸⁹⁾ Komunikat, *Ochrona migrujących dzieci*, COM(2017) 211 final: We wszystkich działaniach lub decyzjach dotyczących dziecka należy w pierwszej kolejności ocenić i uwzględnić jego nadrzędny interes. Unia Europejska powinna udzielić dalszych wytycznych na ten temat w oparciu o standardy międzynarodowe. Miarodajna ocena nadrzędnego interesu dziecka – w ramach wskazania najbardziej odpowiedniego dla niego trwałego rozwiązania – powinna obejmować dodatkowe gwarancje proceduralne, biorąc pod uwagę ogromny wpływ tej decyzji na przyszłość dziecka.

Przepis prawny		Odpowiedni artykuł
Dyrektywa recepcyjna (dyrektywa 2013/33/UE) wersja przekształcona	Małoletni	Artykuł 2 lit. d)
	Małoletni bez opieki	Artykuł 2 lit. d)
	Członkowie rodziny	Artykuł 2 lit. c)
	Przedstawiciel	Artykuł 2 lit. j)
	Najlepsze zabezpieczenie interesów dziecka i jedność rodziny	Motyw 9, art. 12
	Najlepsze zabezpieczenie interesów dziecka	Motyw 22, art. 2 lit. j), art. 11 ust. 2, art. 23 i 24
	Osoby wymagające szczególnego traktowania	Artykuł 21 i 22
	Dokumenty	Artykuł 6
	Poszukiwanie członków rodziny	Artykuł 24 ust. 3
Dyrektywa w sprawie procedur azylowych (dyrektywa 2013/32/EU) wersja przekształcona	Małoletni	Artykuł 2 lit. l)
	Małoletni bez opieki	Artykuł 2 lit. m)
	Przedstawiciel	Artykuł 2 lit. N), art. 25
	Najlepsze zabezpieczenie interesów dziecka	Motyw 33, art. 2 lit. n), art. 25 ust. 1 lit. a), art. 25 ust. 6
	Prawo do informacji	Artykuł 25
	Inne	Artykuł 14 ust. 1, art. 24, art. 25 w całości
Dyrektywa w sprawie kwalifikowania (dyrektywa 2011/95/UE) wersja przekształcona	Małoletni	Artykuł 2 lit. k)
	Członkowie rodziny	Artykuł 2 lit. j)
	Małoletni bez opieki	Artykuł 2 lit. l)
	Najlepsze zabezpieczenie interesów dziecka i jedność rodziny	Motyw 18
	Najlepsze zabezpieczenie interesów dziecka	Motywy 19, 27, 38, art. 20 ust. 5, art. 31 ust. 4–5
	Prawo do bycia wysłuchanym, prawo do udziału, prawo do informacji	Artykuł 22 i 31
	Utrzymanie jedności rodziny	Artykuł 23
	Poszukiwanie członków rodziny	Artykuł 31 ust. 5

Przepis prawny		Odpowiedni artykuł
Rozporządzenie Dublin III (rozporządzenie (UE) nr 604/2013) wersja przekształcona	Małoletni	Artykuł 2 lit. i)
	Małoletni bez opieki	Artykuł 2 lit. j)
	Członkowie rodziny	Artykuł 2 lit. g)
	Krewny	Artykuł 2 lit. h)
	Przedstawiciel	Artykuł 2 lit. k)
	Najlepsze zabezpieczenie interesów dziecka i jedność rodziny	Motyw 16
	Najlepsze zabezpieczenie interesów dziecka	Motywy 13, 24, 35, art. 2 lit. k), art. 6, art. 8, art. 20 ust. 3
	Prawo do informacji	Motyw 4 i załącznik XI do rozporządzenia wykonawczego nr 118/2014
	Identyfikowanie członków rodziny i krewnych	Motyw 35
	Poszukiwanie członków rodziny, identyfikowanie członków rodziny i krewnych	Artykuł 6 ust. 4, art. 8
	Wymiana informacji na temat dziecka	Załącznik VII do rozporządzenia wykonawczego nr 118/2014
	Wymiana informacji na temat rodziny	Załącznik VIII do rozporządzenia wykonawczego nr 118/2014
Rozporządzenie wykonawcze (UE) nr 118/2014	Poszukiwanie członków rodziny, identyfikowanie członków rodziny i krewnych	Artykuł 1 ust. 7, załącznik II wykaz A pkt I, wykaz B pkt I
	Wymiana informacji na temat dziecka	Załącznik VII
	Wymiana informacji na temat rodziny	Załącznik VIII
	Informacje dla dzieci bez opieki na temat procedury dublińskiej	Załącznik XI
Rozporządzenie Eurodac (rozporządzenie (UE) nr 603/2013) wersja przekształcona	Najlepsze zabezpieczenie interesów dziecka	Motyw 35
Dyrektywa w sprawie zapobiegania handlowi ludźmi (dyrektywa 2011/36/UE)	Identyfikacja dziecka będącego ofiarą handlu ludźmi i środki ochrony	Motyw 23
	Dziecko	Artykuł 2 ust. 6
	Bezbronność	Artykuł 2 ust. 2
	Najlepsze zabezpieczenie interesów dziecka	Motywy 8, 22, 23, art. 13 i art. 16 ust. 2
	Zabezpieczenia proceduralne w postępowaniach karnych	Artykuł 15
	Ochrona dla pozostających bez opieki dzieci będących ofiarami handlu ludźmi	Artykuł 16
Dyrektywa w sprawie dokumentu pobytowego wydawanego ofiarom handlu ludźmi (dyrektywa 2004/81/WE)	Małoletni bez opieki	Artykuł 2 lit. f)
	Najlepsze zabezpieczenie interesu dziecka	Artykuł 10 lit. a)
	Identyfikacja dziecka bez opieki	Artykuł 10 lit. c)
	Poszukiwanie członków rodziny	Artykuł 10 lit. c)

Przepis prawny		Odpowiedni artykuł
Dyrektywa w sprawie prawa do łączenia rodzin (dyrektywa 2003/86/WE)	Małoletni bez opieki	Artykuł 2 lit. f)
	Łączenie rodziny	Artykuł 2 lit. d)
	Członkowie rodziny	Artykuł 4
	Najlepsze zabezpieczenie interesów dziecka	Artykuł 5
	Łączenie rodziny	Artykuł 4 i 10
	Osoby wymagające szczególnego traktowania/podatność	Artykuł 3 ust. 9
Decyzja Rady (UE) 2015/1523 z dnia 14 września 2015 r. ustanawiająca środki tymczasowe w obszarze ochrony międzynarodowej na rzecz Włoch i Grecji	Najlepsze zabezpieczenie interesów dziecka	Artykuł 6, motyw 27
Decyzja Rady (UE) 2015/1601 z dnia 22 września 2015 r. ustanawiająca środki tymczasowe w obszarze ochrony międzynarodowej na rzecz Włoch i Grecji	Najlepsze zabezpieczenie interesów dziecka	Artykuł 6, motyw 33

Instrumenty „miękkiego prawa”

Komitet Praw Dziecka ONZ, [Komentarz ogólny nr 6 \(2005\): Traktowanie dzieci pozbawionych opieki i żyjących w rozłączeniu poza krajem pochodzenia](#), 1 września 2005 r., CRC/GC/2005/6.

Komitet Praw Dziecka ONZ, [Komentarz ogólny nr 12 \(2009\) Prawo dziecka do bycia wysłuchanym](#), 1 lipca 2009 r., CRC/C/GC/12.

Komitet Praw Dziecka ONZ, [Komentarz ogólny nr 13 \(2011\) Prawo dziecka do wolności od wszelkich form przemocy](#), 18 kwietnia 2011 r., CRC/C/GC/13.

Komitet Praw Dziecka ONZ, [Komentarz ogólny nr 14 \(2013\) dotyczący prawa dziecka do uznawania jego najlepiej pojętego interesu za sprawę nadrzędną](#), 29 maja 2013 r., CRC/C/GC/14.

Komitet Praw Dziecka ONZ, [Komentarz ogólny nr 20 \(2016\) Stosowanie praw dziecka w okresie dojrzewania](#), 6 grudnia 2016 r., CRC/C/GC/2.

Komitet do Ochrony Praw Wszystkich Pracowników – Migrantów i Członków ich Rodzin ONZ (CMW), [Wspólny komentarz ogólny nr 4 \(2017\) Komitetu do Ochrony Praw Wszystkich Pracowników – Migrantów i Członków ich Rodzin oraz nr 23 \(2017\) Komitetu Praw Dziecka, Obowiązki państwa dotyczące przysługujących dzieciom praw człowieka w kontekście migracji międzynarodowej w krajach pochodzenia, tranzytu, przeznaczenia i powrotu](#), 16 listopada 2017 r., CMW/C/GC/4-CRC/C/GC/2.

Komitet do Ochrony Praw Wszystkich Pracowników – Migrantów i Członków ich Rodzin ONZ (CMW), [Wspólny komentarz ogólny nr 3 \(2017\) i nr 22 \(2017\) Komitetu Praw Dziecka ONZ, Ogólne zasady dotyczące przysługujących dzieciom praw człowieka w kontekście migracji międzynarodowej](#), 16 listopada 2017 r., CMW/C/GC/3-CRC/C/GC/22.

Załącznik IV – Bibliografia

Agencja Praw Podstawowych Unii Europejskiej, *Child-friendly justice – Perspectives and experiences of children involved in judicial proceedings as victims, witnesses or parties in nine EU Member States*, 2017.
<https://fra.europa.eu/en/publication/2017/child-friendly-justice-childrens-view>

Agencja Praw Podstawowych Unii Europejskiej, *Fundamental Rights Report*, 2018.
<https://fra.europa.eu/en/publication/2018/fundamental-rights-report-2018>

Agencja Praw Podstawowych Unii Europejskiej, *Mapping minimum age requirements concerning the rights of the child in the EU: Marriage with consent of a public authority and/or public figure*, 2017.
<https://fra.europa.eu/en/publication/2017/mapping-minimum-age-requirements-concerning-rights-child-eu>

EASO, *Guidance on reception conditions for unaccompanied children: operational standards and indicators*, 2018.
<https://www.easo.europa.eu/sites/default/files/Guidance-on%20reception-%20conditions-%20for-unaccompanied-children.pdf>

Europol, *Situation Report: Trafficking in human beings in the EU*, 765175, luty 2016.
<https://www.europol.europa.eu/publications-documents/trafficking-in-human-beings-in-eu>

Komisja Europejska, *The EU rights of victims of trafficking in human beings*, 2013.
https://ec.europa.eu/home-affairs/sites/homeaffairs/files/e-library/docs/thb_victims_rights/thb_victims_rights_en.pdf

Separated Children in Europe Programme, *Statement of Good Practice*, marzec 2010, wydanie czwarte zmienione.
<https://www.refworld.org/publisher,SCEP,,415450694,0.html>

UNHCR, *Conclusion on Children at Risk no. 107*, A/AC.96/1048, 5 października 2007 r.
<https://www.unhcr.org/excom/exconc/4717625c2/conclusion-children-risk.html>

Unia Europejska, Decyzja Rady (UE) 2015/1523 z dnia 14 września 2015 r. ustanawiająca środki tymczasowe w obszarze ochrony międzynarodowej na rzecz Włoch i Grecji.
<https://eur-lex.europa.eu/legal-content/PL/TXT/PDF/?uri=CELEX:32015D1523>

Unia Europejska, Karta praw podstawowych Unii Europejskiej, 26 października 2012 r.,
<https://eur-lex.europa.eu/legal-content/PL/TXT/PDF/?uri=CELEX:12012P/TXT>

Unia Europejska, Komunikat Komisji do Parlamentu Europejskiego i Rady, *Ochrona migrujących dzieci*, COM(2017) 211 final.
<https://eur-lex.europa.eu/legal-content/PL/TXT/PDF/?uri=CELEX:52017DC0211&rid=1>

Unia Europejska, Komunikat Komisji do Parlamentu Europejskiego i Rady, *Sprawozdanie w sprawie działań następczych w związku ze Strategią UE na rzecz wyeliminowania handlu ludźmi oraz wskazanie kolejnych konkretnych działań*, 4 grudnia 2017 r., COM(2017) 728 final.
<https://eur-lex.europa.eu/legal-content/PL/TXT/PDF/?uri=CELEX:52017DC0728&rid=1>

Unia Europejska, Sprawozdanie Komisji dla Parlamentu Europejskiego i Rady, *Sprawozdanie z postępów w zwalczaniu handlu ludźmi (2016 r.) zgodnie z wymogami art. 20 dyrektywy 2011/36/UE w sprawie zapobiegania handlowi ludźmi i zwalczania tego procederu oraz ochrony ofiar*, 19 maja 2016 r., COM(2016) 267 final.
<https://eur-lex.europa.eu/legal-content/PL/TXT/PDF/?uri=CELEX:52016DC0267>

Unia Europejska, Europejska Sieć Migracyjna, *European Migration Network Glossary*, wersja 6, marzec 2018.

https://ec.europa.eu/home-affairs/what-we-do/networks/european_migration_network/glossary_en

https://ec.europa.eu/home-affairs/sites/homeaffairs/files/what-we-do/networks/european_migration_network/docs/interactive_glossary_6.0_final_version.pdf

Zgromadzenie Parlamentarne Rady Europy, *Resolution 1468 (2005) on forced marriages and child marriages*, 5 października 2005 r.

<http://assembly.coe.int/nw/xml/xref/xref-xml2html-en.asp?fileid=17380&lang=en>

Zijlstra, A. E., *In the best interest of the child? A study into decision-support tool validating asylum-seeking children's rights from a behavioural scientific perspective*, rozprawa doktorska, Groningen: University of Groningen 2012.

https://www.rug.nl/research/portal/files/2448739/Proefschrift_Elianne_Zijlstra_2012.pdf!null

Jak skontaktować się z UE

Osobiście

W całej Unii Europejskiej istnieje kilkaset centrów informacyjnych Europe Direct. Adres najbliższego centrum można znaleźć na stronie: https://europa.eu/european-union/contact_pl.

Telefonicznie lub drogą mailową

Europe Direct to serwis informacyjny, który udziela odpowiedzi na pytania na temat Unii Europejskiej. Można się z nim skontaktować:

- dzwoniąc pod bezpłatny numer telefonu: 00 800 6 7 8 9 10 11 (niektórzy operatorzy mogą naliczać opłaty za te połączenia),
- dzwoniąc pod standardowy numer telefonu: +32 22999696,
- drogą mailową: https://europa.eu/european-union/contact_pl.

Wyszukiwanie informacji o UE

Online

Informacje o Unii Europejskiej są dostępne we wszystkich językach urzędowych UE w portalu Europa: https://europa.eu/european-union/index_pl.

Publikacje UE

Bezpłatne i odpłatne publikacje UE można pobrać lub zamówić na stronie: <https://op.europa.eu/pl/publications>. Większą liczbę egzemplarzy bezpłatnych publikacji można otrzymać, kontaktując się z serwisem Europe Direct lub z lokalnym centrum informacyjnym (zob. https://europa.eu/european-union/contact_pl).

Prawo UE i powiązane dokumenty

Informacje prawne dotyczące UE, w tym wszystkie unijne akty prawne od 1952 r., są dostępne we wszystkich językach urzędowych UE w portalu EUR-Lex: <http://eur-lex.europa.eu>.

Portal Otwartych Danych UE

Unijny portal otwartych danych (<http://data.europa.eu/euodp/pl>) umożliwia dostęp do zbiorów danych pochodzących z instytucji i innych organów UE. Dane można pobierać i wykorzystywać bezpłatnie, zarówno do celów komercyjnych, jak i niekomercyjnych.

Urząd Publikacji
Unii Europejskiej